

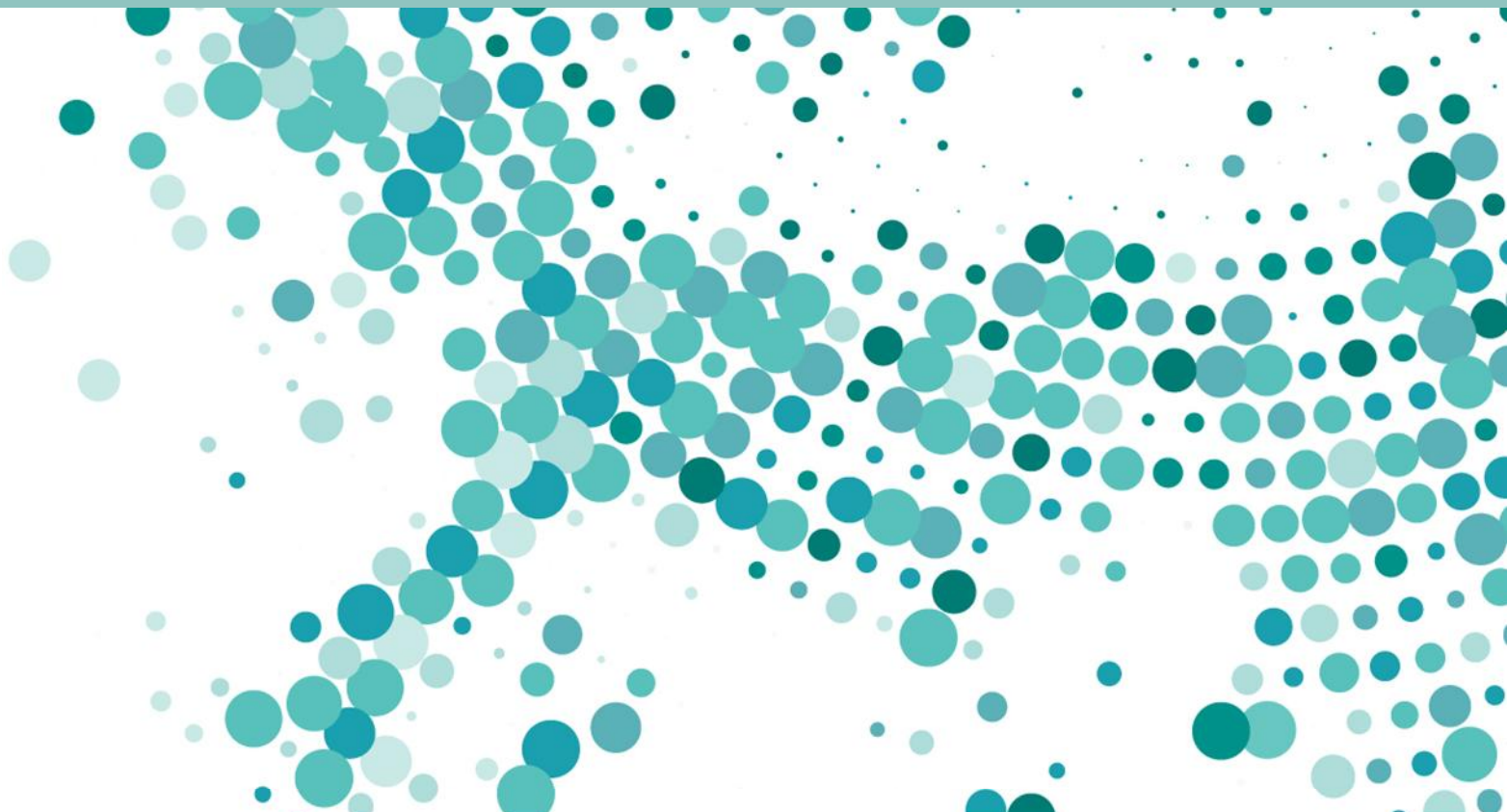
SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET

Turvalliset ja elinvoimaiset kylät

Opas kyläturvallisuuteen

SISÄMINISTERIÖN JULKAISU 30/2014

Sisäinen turvallisuus

Tekijät (toimielimestä, toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Valmisteluryhmä Tarja Mankkinen SM, Kia Vertio SM, Sirpa Pekkarinen Keski-Suomen kylät ry, Marko Palmgren Lapin aluehallintovirasto, Veli-Matti Ahtiainen SPR, Sirpa Vähäuski Kymenlaakson kylät,		Julkaisun laji Raportti	
		Toimeksiantaja Sisäministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 15.7.2013	
Julkaisun nimi Turvalliset ja elinvoimaiset kylät - Opas kyläturvallisuuteen			
Julkaisun osat Johdanto, raportti, liite.			
Tiivistelmä Kylissä tehtävä turvallisuustyö on viime vuosina muuttunut näkyvämmäksi ja järjestelmällisemmäksi. Tähän ovat vaikuttaneet ne monet projektit ja hankkeet, joita kyläläiset ovat olleet mukana toteuttamassa eri puolilla Suomea. Kylien turvallisuuden merkitys lisääntyy edelleen, sillä kuntien koon suurentuessa yhä useampi kunta muodostuu kuntakeskuksesta ja kylistä. Kylillä tehtävää turvallisuutta parantavaa työtä tarvitsevat niin kyläläiset kuin myös kunta, maakunta ja yhteiskunta laajasti. Järjestelmällinen ja avoin turvallisuusyhteistyö on kyläläisille tärkeä väylä vaikuttaa kuntalaisina siihen, miten kuntaa kehitetään. Tässä julkaisussa kuvataan, miten kylien turvallisuustyötä voidaan tehdä. MIKSI kylien turvallisuustyö on tärkeää, MITEN sitä voidaan tehdä ja KETKÄ ovat mukana työssä ja mitä he voivat tehdä. Lopussa tarkastellaan, miten kyläturvallisuus liittyy LAAJASTI koko kunnan ja maakunnan turvallisuuteen. Turvalliset kylät toteuttavat kansallista tavoitetta, jonka mukaan Suomen tavoitteena on olla turvallisin maa Euroopassa. Raportissa esitetään käytännön esimerkkejä ja kokemuksia siitä, miten kyläturvallisuutta on toteutettu eri puolilla Suomea. Julkaisu on tehty yhteistyössä sisäministeriön, muiden viranomaisten ja kylätoimijoiden kanssa.			
Avainsanat (asiasanat) Turvallisuus, kyläturvallisuus, turvallisuuden tunne, omatoimisuus			
Muut tiedot Sähköisen julkaisun ISBN 978-952-491-997-5 (PDF), osoite www.intermin.fi/julkaisut			
Sarjan nimi ja numero Sisäministeriön julkaisu 30/2014		ISSN 2341-8524	ISBN 978-952-491-996-8
Kokonaissivumäärä 33	Kieli suomi	Hinta 20 euroa + alv	Luottamuksellisuus Julkinen
Jakaja Sisäministeriö		Kustantaja/julkaisija Sisäministeriö	

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Beredningsgruppen: Tarja Mankkinen IM, Kia Vertio IM, Sirpa Pekkarinen Keski-Suomen kylät ry, Marko Palmgren Regionförvaltningsverket i Lappland, Veli-Matti Ahtiainen FRK, Sirpa Vähäuski Kymenlaakson kylät		Typ av publikation Rapport	
		Uppdragsgivare Inrikesministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 15.7.2013	
Publikation (även den finska titeln) Trygga och livskraftiga byar - Handbok om säkerheten i byarna (Turvalliset ja elinvoimaiset kylät - Opas			
Publikationens delar Inledning, rapport, bilaga			
Referat Säkerhetsarbetet i byarna har under de senaste åren blivit mer synligt och systematiskt. En orsak till detta är de många projekt som byborna har varit med om att genomföra på olika håll i Finland. Betydelsen av säkerheten i byarna ökar ytterligare i och med att kommunerna blir större och allt fler kommuner består av ett kommuncentrum och byar. Arbetet för att förbättra säkerheten i byarna gynnar såväl byborna som även kommunerna, landskapen och samhället i ett större perspektiv. Ett systematiskt och öppet säkerhetssamarbete är en viktig kanal för byborna när det gäller att som kommuninvånare medverka i utvecklingen av kommunen. I publikationen ges en beskrivning av hur man kan göra säkerhetsarbete i byarna. VARFÖR är säkerhetsarbetet i byarna viktigt, HUR kan säkerhetsarbetet utföras och VEM medverkar i arbetet och vad de kan göra. Avslutningsvis dryftar man hur säkerheten i byarna på ett OMFATTANDE sätt ansluter sig till säkerheten i hela kommunen och landskapet. Trygga byar bidrar till att fullgöra det nationella målet enligt vilket Finland är Europas tryggaste land. I rapporten finns praktiska exempel på och erfarenheter av hur säkerheten i byarna fullföljs i olika delar av landet. Publikationen har utarbetats i samarbete mellan inrikesministeriet, andra myndigheter och aktörer i byarna.			
Nyckelord inre säkerhet, säkerhet, landsbygden, säkerhetstjänster			
Övriga uppgifter Elektronisk version, ISBN 978-952-491-997-5 (PDF), www.intermin.fi/publikationer			
Seriens namn och nummer Inrikesministeriets publikation 30/2014		ISSN 2341-8524	ISBN 978-952-491-996-8
Sidoantal 33	Språk finska	Pris 20 euro + moms	Sekretessgrad Offentlig
Distribution Inrikesministeriet		Förläggare/utgivare Inrikesministeriet	

Lukijalle

Suomi kaupungistui kansainvälisesti vertaillen varsin myöhään. Suuri muutto maalta kaupunkiin käynnistyi voimalla 1960-luvulla, ja on jatkunut siitä lähtien. Suomessa, kuten monessa muussa Euroopan maassa, asutus on keskittynyt muutamaan kasvukeskukseen ja niiden ympäristöön. Suomi poikkeaa kuitenkin esimerkiksi naapurimaastamme Ruotsista siinä, että maa on vielä lähes kokonaan asuttu. Asutuksesta tyhjen alueiden määrä on pieni. Tämä kehitys on haasteellinen ihmisten turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen näkökulmasta. Turvallisuuspalveluja tarvitaan yhä enemmän kasvukeskuksissa ja niiden ympäristössä, siellä missä suurin osa ihmisistä asuu ja joissa myös viranomaisten tehtävien kysyntä on suurinta. Samalla täytyy pystyä turvaamaan turvallisuuspalvelut niillä alueilla, joilla asutusta on vähän.

Turvallisuutta ylläpidetään ihmisiä varten ja ihmisten kanssa. Ihmiset vaikuttavat omalla toiminnallaan omaan ja lähipiiriinsä turvallisuuteen. Järkevästi ja vastuullisesti käyttäytyvät ihmiset lisäävät niin omaansa, paikallisyhteisöjensä kuin myös koko yhteiskunnan turvallisuutta.

Arjen turvallisuus on käsite, jota käytetään usein normaaliolojen turvallisuudesta. Arjen turvallisuus koostuu siitä, että jokapäiväinen elämä on turvallista ja se koetaan turvalliseksi. Kotien ja lähiympäristön turvallisuus, turvalliset koulut ja työpaikat, turvallinen liikenne ja liikkuminen ovat kaikki arjen turvallisuuden tärkeitä osatekijöitä. Arjen turvallisuuden kannalta tärkeää on ennalta ehkäistä onnettomuuksia, tapaturmia, rikoksia ja häiriöitä, sillä näiden seurausten korjaaminen kestää kauan ja voi olla joskus mahdotonta. Nämä tapahtumat vaikuttavat myös ihmisten turvallisuuden tunteeseen. Arjen turvallisuuden ylläpitäminen ja siihen liittyvä ennalta ehkäisevä toiminta on taloudellisesti hyvin kannattavaa, sillä erilaisista tapaturmista, onnettomuuksista, häiriöistä ja rikoksista aiheutuu huomattavia kustannuksia. Hyvä arjen turvallisuus edellyttää, että häiriötilanteisiin on varauduttu. Arjen turvallisuus, siinä tehtävä yhteistyö ja syntyvät yhteistyöverkostot luovat edellytyksiä tehokkaalle toiminnalle ja yhteistyölle häiriötilanteissa.

Turvallisuusviranomaisilla on laissa määrätty tehtävät, joita he hoitavat usein yhteistyössä muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Laissa on määritelty viranomaisten toimivalta tehtävien suorittamista varten ja tämä toimivalta rajaa sen, mitä viranomainen voi tehdä ja mitä hän ei voi tehdä. Viranomaistoimintaa on kehitetty niin sisällöllisesti kuin myös rakenteellisesti. Yhteiskunnassa laajasti tehtävät päätökset ja linjaukset vaikuttavat siihen, miten turvallisuutta kehitetään. Paikallisen turvallisuussuunnittelun, kylien turvallisuustyön tai muun turvallisuusyhteistyön tarkoituksena ei ole tehdä viranomaisten vastuulla olevia tehtäviä tai osallistua operatiiviseen toimintaan lukuun ottamatta tilanteita, joissa tästä on erikseen sovittu.

Viranomaisten välinen yhteistyö on lisääntynyt paljon viimeisen parin vuosikymmenen aikana, samoin järjestöjen ja viranomaisten välinen yhteistyö. Syynä tähän on toimintaympäristön muutos, sillä yhä useamman ongelman ratkaisu vaatii eri viranomaisten välistä yhteistyötä. Syynä on ollut myös pakko, sillä kasvaneetkaan resurssit eivät ole riittäneet siihen, että kaikki palvelutarpeet olisi pystytty täyttämään.

Kolmas tärkeä syy on se, että yhteiskunnan resurssit nähdään yhä laajemmin kokonaisuutena, jota tulisi käyttää mahdollisimman hyvin niin ihmisten kuin koko yhteiskunnan hyväksi. Osaaminen on tänä päivänä yksi tärkeimmistä resursseista, ja osaamista on sekä järjestöillä että viranomaisilla. Neljäs syy yhteistyön lisääntymiseen on yhteiskunnan monimuotoistuminen. Suomessa asuvat ihmiset eivät koskaan ole olleet yhtenäinen ryhmä, mutta tänä päivänä erot ovat ehkä selvemmat kuin aiemmin. Tämä näkyy niin alueellisen kehityksen eriytymisenä kuin myös eri ihmisryhmien välisten erojen lisääntymisenä. Tämän seurauksena viranomaisten tuottamien palvelujen rinnalle tarvitaan järjestöjen palveluja, jotka tavoittavat pieniä ryhmiä.

Turvallisuuden tunne on tärkeä osa turvallisuutta. Turvallisuuden tunne syntyy monen asian yhteisvaikutuksesta, eikä se aina ole yhdenmukainen tilastojen tuottaman tiedon kanssa. Vaikka esimerkiksi poliisin tietoon tulleiden rikosten määrä on pieni, voivat ihmiset tästä huolimatta tuntea turvattomuutta. Turvallisuuden tunteen kannalta osallisuus ja tunne siitä, että kuuluu yhteisöön, ovat tärkeitä. Kasvukeskusten ulkopuolella asuville kylä on usein se lähiyhteisö, joka koetaan läheisimpänä. Siksi kylän turvallisuus ja kyläläisten turvallisuuden tunne vaikuttavat siihen, miten turvalliseksi yhteiskunta koetaan.

Kylällä tarkoitetaan tässä julkaisussa rajatulla maantieteellisellä alueella sijaitsevaa ihmisten yhteenliittymää, jonka rajat muodostuvat esimerkiksi maarekisterin, koulupiirin, äänestysalueen, kinkeripiirin, metsän, vesistön tai jonkin muun erottavan tekijän perusteella. Kyläläiset ovat aina tehneet työtä kylänsä turvallisuuden parantamiseksi. Viime vuosina tämä turvallisuustyö on muuttunut näkyvämmäksi ja järjestelmällisemmäksi. Tähän ovat vaikuttaneet ne monet projektit ja hankkeet, joita kyläläiset ovat olleet mukana toteuttamassa eri puolilla Suomea. Kylien turvallisuuden merkitys lisääntyy edelleen, sillä kuntien koon suurentuessa yhä useampi kunta muodostuu kuntakeskuksesta ja kylistä. Kylillä tehtävää turvallisuutta parantavaa työtä tarvitsevat niin kyläläiset kuin myös kunta, maakunta ja yhteiskunta laajasti. Järjestelmällinen ja avoin turvallisuusyhteistyö on kyläläisille tärkeä väylä vaikuttaa kuntalaisina siihen, miten kuntaa kehitetään.

Tähän julkaisuun on koottu tietoa siitä, miten kylien turvallisuustyötä on tehty eri puolilla Suomea. Julkaisussa on esitelty hyviä käytäntöjä, joita on toteutettu. Julkaisu on tehty yhteistyössä sisäministeriön, muiden viranomaisten ja kylätoimijoiden kanssa.

Sisällys

1 Johdanto kyläturvallisuuteen.....	2
2.1 Mitä kyläläiset voivat tehdä?	4
2.2 Kyläympäristöt ja kylien turvallisuushaasteet ovat erilaisia ja muuttuvia..	7
3 MITEN – Miten kylän turvallisuutta parannetaan?	11
3.1 Kylän turvallisuustilanteen selvittäminen	11
3.2 Toimenpiteet, joilla kylän turvallisuutta parannetaan	11
3.3 Miten varmistetaan käytännön työn eteneminen	12
3.4 Hyviä käytäntöjä – miten kylän turvallisuussuunnitelma on tehty.....	13
4 KETKÄ – ketkä ovat mukana yhteisessä työssä?.....	16
4.1 Kyläläisten tehtävät.....	16
4.2 Viranomaisten tehtävät	17
4.2.1 Kunnan viranomaiset	17
4.2.2 Poliisi	17
4.2.3 Pelastustoimen tehtävät.....	18
4.2.4 Päättäjien tärkeä rooli	18
4.2.5 Järjestöjen tehtävät.....	19
4.2.6 Yritykset ja kylän turvallisuus	20
4.3 Hyviä käytäntöjä – miten eri toimijat ovat tehneet työtä kylän turvallisuuden parantamiseksi.....	20
5 LAAJASTI – Kyläturvallisuus osana kunnan ja maakunnan turvallisuutta sekä kansallista turvallisuutta	24
5.1 Kyläturvallisuus - osa kunnan, maakunnan ja kansallista turvallisuutta .	24
5.2 Kyläläisten ääni kuuluville	27
5.3 Kyläturvallisuus osana kuntajohtamista.....	28

Liitteet

Liite 1: Turvallisuuteen liittyviä käsitteitä.....	31
--	----

1 Johdanto kyläturvallisuuteen

Hieman historiaa

Kylätoiminta syntyi Suomessa 1960-luvulla. Tällöin ihmiset muuttivat suurin joukoin maalta kaupunkeihin ja ulkomaille, usein työn perässä. Kaupungistuminen tapahtui Suomessa hyvin nopeasti verrattuna moneen muuhun maahan. Maaltamuuton johdosta usko maaseudun elinvoimaisuuteen väheni ja maaseudun tulevaisuus näytti synkältä. Vaikka kaupungistumisesta ei enää puhuta paljoakaan, se jatkuu edelleen. Ihmiset muuttavat muutamaan suurimpaan kaupunkiin ja niiden ympärillä oleviin kuntiin.

Hallinnolliset rakenteet ovat muuttuneet ja muuttuvat edelleen. Viranomaisten palveluja kootaan suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Turvallisuuden kannalta keskeinen muutos on ollut pelastustoimen kokoaminen 22 alueelliseen pelastuslaitokseen vuonna 2004. Vuonna 1996 poliisipiirien määrää vähennettiin 229:stä 90:een ja edelleen vuonna 2009 24 poliisilaitokseen. Vuoden 2014 alussa voimaan tulleen uudistuksen myötä poliisin hallinnollisten yksiköiden määrä on 11. Rajavartiolaitos on lakkauttanut yksiköitään toiminnan painopisteen siirtyessä Kaakkois-Suomeen ja Puolustusvoimien rakenteita uudistetaan. Sama kehitys on nähtävissä myös muissa viranomaisissa. Uudistusten taustalla on tavoite lisätä viranomaistyön tuottavuutta, käyttää resursseja entistä tehokkaammin ottaen huomioon painopistealueet ja mukauttaa toimintaa toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin. Palveluja on yhä enemmän saatavilla sähköisessä muodossa.

Ihmiset erityisesti harvaan asutuilla alueilla ovat kokeneet muutokset usein turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta heikentävinä. Viranomaistoiminta on monella tavalla tehostunut, mutta samalla kasvukeskusten ulkopuolella on vahvistunut ajatus siitä, että yhteiskunnan tuottamat turvallisuuspalvelut karkaavat yhä kauemmaksi.

Ensimmäiset kylätoimikunnat perustettiin 1970-luvulla kylien asukkaiden aloitteesta. Kun kylien toimijoiden intressit laajenivat yleisedunvalvonnasta elinkeinojen ja palvelujen kehittämiseen, syntyi tarve tehdä strategista ja suunniteltua työtä. Kylätoimikuntien toiminnan vakiintuessa ja valveutuneisuuden lisääntyessä yhdistykset rekisteröitiin. Suomen Kylätoiminta ry (SYTY) perustettiin vuonna 1997 jatkamaan ja kehittämään yhdistysmuotoisena jo vuonna 1982 perustetun Kyläasiain neuvottelukunnan toimintaa. Maakunnallisia kylien yhteenliittymiä on 19, joiden lisäksi toimii ruotsinkielisten kyläyhdistysten liitto.

Kylätoimintaliike liittyy kiinteästi maaseudun kehittämiseen. Toiminnalle osoitetaan maa- ja metsätalousministeriön kautta valtionavustusta kohdistettuna edunvalvontaan, neuvontaan, maaseudun väestön hyvinvointiin ja palvelujen kehittämiseen. EU-ohjelmakausittain laaditaan ohjelma-asiakirjoja, joissa tunnustetaan kulloinenkin nykytila, sovitaan keskeiset tavoitteet ja tehdään suunnitelma kehittämistoimenpiteiden täyttämiseksi. Toiminta ja rahoitus ovat ohjanneet ohjelmia siihen, että ne laaditaan maakuntakohtaisesti ja niihin sitoutetaan oman alueen toimijat sekä kohderyhmät.

Suomen liittyttyä Euroopan Unionin jäseneksi 1.1.1995 on maaseutua kehitetty monin erilaisin hankkein. Maahan vakiintui ohjelmapolitiikan aika, ja valtaosa harkinnanvaraisista varoista tulee toimijoiden käyttöön ohjelmapoliittisin perustein. Rahasto-ohjelmat, teemaohjelmat ja kansalliset strategiat ovat ohjanneet painotuksia; mitä, missä ja kenen rahoilla kehitetään. Kyläohjelmia on tarvittu, jotta maaseudun kehittämisessä kansalaisvaikuttamisella olisi tilaisuus antaa äänensä ja pienet yhdistykset ja yhteisöt voisivat yhdistää voimavaransa. Kyläohjelmien avulla alue voi itse resursoida kaikki työkalut parhaan mahdollisen yhteisöllisen lopputuloksen aikaansaamiseksi. Paikallistasolla kyläohjelmaa toteutetaan kyläsuunnitelmien kautta ja kylien kehittämishankkeiden avulla.

Paikallinen turvallisuussuunnittelu ja yhteistyö siinä muodossa, mitä sillä tässä raportissa tarkoitetaan, käynnistyi vuonna 1999 valtioneuvoston tekemällä Turvallisuustalkoot – periaatepäätöksellä. Tämän jälkeen turvallisuussuunnittelua on kehitetty edelleen valtioneuvoston periaatepäätöksissä sisäisen turvallisuuden ohjelmista (2004, 2008, 2012). Turvallisuussuunnitelmat on laadittu lähes kattavasti koko maassa.¹ Turvallisuussuunnitelmia on laadittu alueellisesti laajempina kokonaisuuksina (maakunta, useampi kunta yhdessä) tai kuntakohtaisesti.

Turvallisuussuunnitteluun perustuvan yhteistyön tavoitteena on koota eri toimijat yhteen (viranomaiset, järjestöt, elinkeinoelämä), arvioida alueellinen ja paikallinen turvallisuustilanne vuorovaikutuksessa asukkaiden kanssa ja laatia tämän pohjalta toimenpiteet turvallisuuden parantamiseksi. Pääsääntöisesti toimenpiteet ovat sellaisia, että niiden toteuttaminen on yhteistä työtä eri toimijoiden välillä. Parhaillaan käynnissä on hankkeita sen edistämiseksi, että turvallisuutta parantavat toimenpiteet liitettäisiin osaksi kunnan toimintasuunnitelmaa ja resurssien käytön suunnittelua.

Kyläsuunnitelma on paikallinen asiakirja, jossa tunnistetaan asuinalueen tai yhteisön toiminta-alueen vahvuudet ja heikkoudet, sekä löydetään kehittämiskohteita nykytilanteen kohentamiseksi. Kyläsuunnitelma voi sisältää teemasuunnitelmia (vrt. kyläohjelma), jotka paneutuvat esimerkiksi turvallisuusasioihin. Kyläsuunnitelmaa päivitetään 3-5 vuoden välein ja siinä mainitut toimenpiteet aikataulutetaan tavoitteittain. Viime vuosina huomio onkin kiinnittynyt kylien turvallisuuteen ja siihen, kylissä tehtävä turvallisuutta parantava työ voitaisiin liittää osaksi laajempaa turvallisuustyötä ja -suunnittelua. Aluetta oleellisempi tekijä on paikallisten toimijoiden laaja-alainen sitouttaminen.

Tulevaisuus

Tavoitteena on, että jatkossa kyläsuunnitelmiin on yhä kattavammin liitetty kylän turvallisuutta käsittelevä osio tai vaihtoehtoisesti laaditaan erillinen kylän turvallisuussuunnitelma, joka sisältää toimenpiteet kylän turvallisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi. Kylän turvallisuutta käsittelevät asiat ja toimenpide-ehdotukset siirretään siltä osin kuin ne liittyvät laajemmin kunnan toimintaan eikä niitä voida kylän

---

¹ Paikallisen turvallisuussuunnittelun tilannetta on esitelty muun muassa sisäministeriön raportissa Turvallisuusyhteistyöllä tuloksia. Arvioita paikallisen turvallisuussuunnittelun tilanteesta 2011. Sisäasiainministeriön julkaisu 22/2011. <http://www.intermin.fi/julkaisu/222011>

omin voimin toimeenpanna, osaksi laajempaa turvallisuussuunnitelmaa. Näin varmistetaan, että kuntien turvallisuutta parantavassa työssä otetaan huomioon myös niiden ihmisten tarpeet ja huolet, jotka asuvat kaukana kuntakeskuksista sekä laajojen kuntien eri alueiden erilaiset tarpeet. Kylän turvallisuustyössä ja -suunnittelussa tärkeää on kylän asioiden läpikäyminen yhdessä niin, että kyläläiset tulevat kuulluksi ja voivat tätä kautta vaikuttaa oman lähiympäristönsä ja kuntansa turvallisuuteen laajemmin.

Kylien turvallisuustyön tulisi olla kyläläisten tarpeista lähtevää ja sitä tulisi tehdä niin, että se on osa kylän yhteisöllistä toimintaa. Sen ei tulisi ”työllistää” kyläläisiä seikoilla, jotka eivät ole kyläläisten kannalta olennaisia. Kyläläisten osallistuminen työhön on tärkeää niin osallisuuden kuin myös asiantuntemuksen vuoksi.

Kylän turvallisuustyön merkityksen ja toteutuskeinojen tulisi olla eri viranomaisten (kunnan viranomaiset, poliisi, pelastustoimi, muut keskeiset viranomaiset) tiedossa, jotta viranomaiset voivat tukea sitä ja ottaa sen huomioon omassa toiminnassaan. Lisäksi tulisi luoda menettelyt sen varmistamiseksi, että kylien turvallisuusasiat liitetään tarpeellisilta osin osaksi laajempia turvallisuussuunnitelmia. Jo kehitettyjä ja toimiviksi osoittautuneita hyviä käytäntöjä on tärkeää hyödyntää laajasti.

2 MIKSI – Miksi kylän turvallisuustyö on tärkeää?

2.1 Mitä kyläläiset voivat tehdä?

Suomi on muuttunut paljon niistä ajoista, kun lähes jokaisella kylällä oli oma poliisi, joka tunsu kylän ihmiset ja kylän asiat. Viranomaisten toimintaa on keskitetty ja viranomaiset ovat erikoistuneempia.

Kansalaisten omaa turvallisuutta koskevia vastuita ja velvollisuuksia on lisätty esimerkiksi rakennus- ja palomääräyksillä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että viranomaiset ovat lisänneet turvallisuusasioita koskevaa lainsäädäntöä ja samanaikaisesti säännöllisen valvonnan määrä on vähentynyt. Esimerkiksi asukas on nykyisin itse vastuussa nuohoojan kutsumisesta, kun ennen nuohooja tuli määrääjoin ilman erillistä kutsua. Ihmisten oman vastuun lisääminen saattaa johtaa siihen, että yksilöiden väliset erot turvallisuudessa lisääntyvät. Niiden henkilöiden, jotka eivät jostain syystä pysty huolehtimaan turvallisuusasioista, turvallisuus ja turvallisuuden tunne saattavat heiketä. Esimerkkinä näistä ryhmistä voidaan mainita toimintakyvyltään muita heikommat henkilöt kuten yksinasuvat vanhukset ja ihmiset, joilla on heikko terveys.

Viranomaisten resurssien määrästä riippumatta on perusteltuja syitä uskoa siihen, että menneiden vuosikymmenten toimintamalleihin tai palveluverkostoon ei tulla enää palaamaan. Viranomaiset hoitavat omat tehtävänsä ja huolehtivat kylien turvallisuudesta, mutta tämä tehdään eri tavalla kuin ennen. Kyläläisten huolena on erityisesti se, tuleeko poliisi, palokunta tai ambulanssi paikalle riittävän nopeasti silloin,

kun jotain tapahtuu. Erityisesti poliisin toimintavalmiusaika harvaan asutuilla alueilla on varsin pitkä, ja tämä voi lisätä ihmisten turvattomuutta ja turvattomuuden tunnetta. Sairaankuljetus siirrettiin uuden terveydenhuoltolain myötä sairaanhoitopiirien järjestämisvastuulle vuoden 2013 alusta. Uudistuksen myötä ambulansseja on enemmän välittömässä lähtövalmiudessa. Samalla joistakin pienistä kunnista on ambulanssi kuitenkin kadonnut. Tämä saattaa heikentää palvelutasoa joillakin alueilla ja lisätä alueellista eriarvoisuutta. Mitä pidempään avun tuleminen kestää, sitä tärkeämpää on tunnistaa mahdollisia riskejä, ennalta ehkäistä vaaratilanteita ja muita turvallisuusongelmia sekä luoda menettelyjä, jotka auttavat tilanteessa ennen kuin nopea apu saapuu.

Hallinnollisiin rakenteisiin keskittyminen saattaa joskus johtaa siihen, että unohtamme että yhteiskunnalla on vain yhdet resurssit. Näiden resurssien tehokas käyttö on kaikkien veronmaksajien edun mukaista. Viranomaisten käytössä olevien resurssien tehokas käyttö edellyttää yhteistyötä viranomaisten välillä. Yhteistyöllä voidaan varmistaa se, että asioita tehdään siellä, missä niitä halutun lopputuloksen saavuttamisen kannalta kannattaa tehdä. Usein hyvä paikallistuntemus on tehokkaan toiminnan edellytys. Kuntien määrän vähentyessä ja kuntien koon suurentuessa on tärkeää ottaa kylissä oleva paikallistuntemus ja osaaminen turvallisuustyöhön mukaan.

Turvallisuusviranomaisten paikallistuntemus on vähentynyt osin sen vuoksi, että nuoret siirtyvät kasvukeskuksiin eivätkä välttämättä halua palata omalle kotiseudulleen työhön.² Uudet sukupolvet eivät enää aina koe esimerkiksi poliisin tehtävää kutsumusammattina ja tehtävänä, jossa toimitaan 24 tuntia vuorokaudessa kaikkina viikonpäivinä. Pienillä paikkakunnilla poliisit tunnetaan, ja heidät koetaan usein virkansa edustajiksi myös vapaa-aikana.

Viranomaiset ovat lisänneet yhteistyötä erityisesti kiireellisesti hoidettavien palvelujen tuottamisessa. Erilaisia yhteistyökokeiluja on toteutettu ja myös pysyvämpiä yhteistyön toimintamalleja on otettu käyttöön eri puolilla maata. Nämä lisäävät viranomaisten kykyä tuottaa turvallisuuspalveluja. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa on kehitetty pelastustoimen ja rajavartiolaitoksen välistä yhteistyötä. Rajan läheisillä alueilla pelastustoimen tehtävissä vuonna 2013 ensimmäisenä partiona paikalla olikin 70-80 prosentissa tapauksista rajavartioston partio. Arvioiden mukaan partio oli paikalla keskimäärin 10–20 minuuttia nopeammin, kuin jos olisi odotettu pelastustoimen yksikköä. Yhteistyö on myös laajentanut viranomaisten osaamista ja ammattitaitoa.

Kyliä turvallisuustyössä ei ole kysymys uudesta asiasta. Kyläläiset ovat aina tehneet työtä oman kylän turvallisuuden parantamiseksi. Uutta viime vuosina tehdyssä kyläiden turvallisuustyössä on se, että sitä on tehty aiempaa järjestelmällisemmin käyttäen hyödyksi uuden teknologian tuomia mahdollisuuksia. Esimerkkinä voidaan mainita kylän turvallisuuden tarkistuslista³, jota kuka tahansa kyläläinen voi käyttää. Asiat tulevat kirjatuiksi, ja ne ovat kaikkien tiedossa ja käytössä. Usein erityisesti uudet kylä-

---

² Kts. esim. Kekki, Jesse; Kinnunen, Antti ja Sirén, Lari (2011): Kiskot vievät etelään. Tutkimus pelastusopiston opiskelijoiden mielikuvista ja halukkuudesta työllistyä eri alueille ja eri työnantajien palvelukseen. Tutkimusraportti. Tampereen yliopisto.

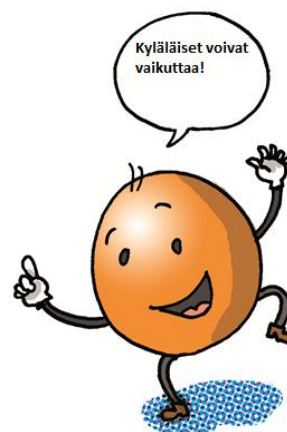
³ Taatusti turvassa -hankkeessa on kehitetty kylän turvallisuusasioiden tarkistuslista.

asukkaat voivat olla pitkäänkin paitsiossa kylän asioista, koska saatetaan olettaa, että ne ovat kaikkien tiedossa.

Kyläläiset ovat kylän turvallisuuden asiantuntijoita. He tietävät millaisia turvattomuutta lisääviä tai turvallisuuden tunnetta heikentäviä asioita kylällä on. He ovat myös parhaita asiantuntijoita kertomaan, mitä näille asioille voitaisiin tehdä. Tämä asiantuntemus on tärkeää saada käyttöön kylän turvallisuuden parantamisessa mutta myös laajemmin kunnan turvallisuustyön käyttöön.

Miten kyläläiset voivat vaikuttaa - Saaramaan kyläyhdistyksen sinnikkyys toi tulosta

Finexpla Oy haki suunnittelutarveratkaisua räjähdysaineiden ja -nallien konttivaraston perustamiseen Saaramaan kylään Rantatalo -nimisen tilan alueelle, jonne oli tarkoitus sijoittaa 17 konttia 100–200 metrin välein. Yhdessä kontissa säilytettäisiin enintään 9900 kg räjähteitä ja kontit oli tarkoitus aidaa 2,5 metriä korkealla aidalla. Räjähddekontteja sijoitettaisiin 250 metrin päähän lähimmästä kesämökistä ja kilometrin päähän lähimmästä omakotitalosta. Vakituiseen asutuksen ja runsaan loma-asutuksen lisäksi reilun kilometrin säteellä on muun muassa kolme leirikeskusta.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes piti esitettyjä suojaetäisyyksiä riittävinä. Muun muassa Kaakkois-Suomen ely-keskuksella ja Haminan kaupungilla ei ollut asiassa huomautettavaa. Kyläläiset ja kesäasukkaat eivät kuitenkaan halunneet räjähteitä kyläänsä ja aloittivat oikeuksiensa puolustamisen. Asiaa pidettiin esillä tiedotusvälineissä esimerkiksi tiukalla mielipidekirjoituksella tammikuussa 2012 Kouvolan Sanomissa. Niin Saaramaan Kyläyhdistyksen edustajat kuin yksittäiset asukkaatkin olivat yhteyksissä teknisen lautakunnan jäseniin sekä kaupungin viranhaltijoihin.

Saaramaan Kyläyhdistys ry vastusti hanketta muun muassa siksi, että alueella on kyläläisten itsensä kunnostama ja ylläpitämä luontopolku. Ehdotettua varastoalueen rajaavaa aitamateriaalia pidettiin liian heikkona. Lisäksi kyläyhdistys ilmoitti, että se aikoo valittaa mahdollisesta myönteisestä päätöksestä ja valitusprosessi saattaisi kestää 2–4 vuotta.

Alueen kesäasukkaat tukivat kyläyhdistyksen näkemystä. Eräät mökkiläiset uhkasivat jopa kahlita itsensä alueelle tuotaviin kontteihin. Kyläyhdistyksen lisäksi Kammarmäen yksityistien tiehoitokunta muistutti, että yksityistien käyttökuormitus on pääasiallisesti laskettu kesämökki-, maatalous-, metsätalous sekä metsästyksmajan liikenteelle, ei räjähdysainekuljetuksille. Kaupungilla ei ole kyseisessä asiassa tien käytölle lupaa, eikä se ollut edes neuvotellut tien käytöstä Kammarmäen yksityistien tiehoitokunnan kanssa, joka oli jo päättänyt olla myöntämättä lupaa Finexpla Oy:lle räjähdysainekuljetuksille. Lisäksi monet maanomistajat vastustivat asiaa omilla, tekniselle lautakunnalle osoitetuilla huomautuksillaan. Vastustajiin yhtyi Kymenlaakson Partiopiiri ry, joka omistaa leirialueen Ruislehdonmäessä, noin 1,5 kilometrin päässä aiotusta varastointialueesta. Leirialueella saattaa leireillä yhtä aikaa jopa 1500 partiolaista, aina 7-vuotiaasta aikuisiin. Leirien lisäksi alueella pidetään partioliippukuntien toimesta erilaisia retkiä ja leirejä useita kymmeniä ympäri vuoden.

Toukokuussa 2012 Kouvolan kaupungin tekninen johtaja esitti lautakunnalle suunnittelutarveratkaisun hylkäämistä. Ehdotuksessa todettiin, ettei hakemuksen mukainen rakentaminen täytä maankäyttö- ja rakennuslaissa mainittuja rakennusluvalta vaadittavia edellytyksiä. Tekninen lautakunta hylkäsi 22.5.2012 Finexpla Oy:n suunnittelutarvehakemuksen. Asiassa on tehty valituksia, joten lopullinen ratkaisu saattaa vielä muuttua. Vastustus hankkeelle kasvoi kesällä 2013 Vihtavuoren tapauksen yhteydessä. Tämän uskotaan vaikuttavan Saaramaan asian lopulliseen ratkaisuun. Saaramalaiset todistivat, että asioihin voi ja pitää vaikuttaa. Toimijat perehtyivät asiaan, ottivat selvää ja esiintyivät tiukasti oikeuksiaan puolustaen.

2.2 Kyläympäristöt ja kylien turvallisuushaasteet ovat erilaisia ja muuttuvia

Arjen turvallisuus koostuu monista eri tekijöistä ja ihmiset voivat omalla toiminnallaan vaikuttaa asuinalueensa turvallisuuteen. Seuraavassa on tarkasteltu kyläläisten aktiivisuuden ja yhteistyön merkitystä viiden eri aiheen kautta. Näiden lisäksi kylien turvallisuuteen vaikuttavat luonnollisesti lukuisat muut asiat, joiden merkitys vaihtelee kylästä toiseen.

Osallisuuden vahvistaminen

Osallisuus on tärkeä voimavara. Kun ihmiset kokevat olevansa osa laajempaa kokonaisuutta, he toimivat tehokkaasti yhteiseksi koettujen päämäärien puolesta. Ihmiset yksilöinä vaikuttavat omalla käytöksellään ja valinnoillaan omaan ja lähipiiriinsä turvallisuuteen. Kyläläiset, jotka kokevat olevansa osa kyläyhteisöä, kokevat kylän turvallisuuden yhteiseksi asiaksi, jonka puolesta he ovat itse valmiita toimimaan. Kylät, joissa on hyvä yhteishenki ja vahva yhteisöllisyys, ovat usein myös turvallisia ja viihtyisiä. Sujuva arki on tärkeä osa turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Tieto siitä, että apua saa ja sitä voi pyytää lisää arjen sujuvuutta ja turvallisuutta.

Suomessa on paljon järjestöjä suhteessa väkilukuun. Yhdistysrekisterissä on noin 120 000 yhdistystä, joista toimivia on noin 70 000. Valtakunnallisia liittoja on noin 1 000 ja piirijärjestöjä noin 3 000. Loput ovat paikallisia yhdistyksiä. Järjestöissä on yhteensä noin 15 miljoonaa henkilöjäsentä, joka on noin kolminkertainen määrä verrattuna maan väkilukuun. Noin 75 prosenttia suomalaisista on elämänsä aikana jonkin yhdistyksen jäsen. Noin 30 prosenttia kuuluu yhteen yhdistykseen ja kahdeksan prosenttia useampaan kuin viiteen järjestöön⁴. Järjestöjen ja yhdistysten jäsenet ovat usein myös kyläläisiä. Kyläläiset, jotka ovat järjestöjen jäseniä, ovat voimavara kylän turvallisuudelle. Järjestötoiminnan johdosta heillä on usein tietoa ja osaamista, jota voidaan hyödyntää kylän turvallisuuden parantamisessa.

Ikääntyneiden voimavarat

Ikääntyneiden määrä lisääntyy nopeasti. Ikääntymisen vaikutukset ovat yksilöllisiä, ja osalla ikääntyneistä toimintakyky säilyy hyvänä. Ikääntyneet ovat elämäkokemuksen myötä oppineet taitoja, jotka lisäävät heidän kykyään toimia esimerkiksi häiriötilanteissa. Hyväkuntoinen ikääntynyt ei menetä toimintakykyään sähkökatkon aikana, sillä todennäköisesti hänellä on kokemuksia elämästä ilman tämän päivän kaikkia mukavuuksia.

Osa ikääntyneistä on kuitenkin toimintakyvyltään muita heikommassa asemassa, ja esimerkiksi sähkönsaannin katkeaminen voi aiheuttaa heille jopa hengenvaarallisen tilanteen. Erityisen vaikeassa asemassa ovat yksin asuvat huonokuntoiset ikääntyneet ja muistisairaat, jotka tarvitsevat selvittääkseen ulkopuolista apua säännöllisesti.

---

4 Siisiäinen 1996b, 41–43

Muistisairaiden määräksi on arvioitu lähes 150 000 ja joka vuosi 13 500 yli 64-vuotiasta sairastuu muistisairauteen. Näille henkilöille kylän turvallisuus ja esimerkiksi kyläläisten organisoima naapuriaputoiminta on erittäin tärkeää.

Sään ääri-ilmiöt

Sään ääri-ilmiöt ovat lisääntyneet viime vuosien aikana. Esimerkiksi voimakkaita myrskyjä on ollut aiempaa useammin. Samaan aikaan yhteiskunnan sääherkkyys on lisääntynyt. Yhteiskunnan keskeiset toiminnot ovat riippuvaisia tietoverkoista ja sähkön saannin katkeaminen vaikuttaa elintarvikejakeluun, sairaaloiden toimintaan ja lähes kaikkiin keskeisiin palveluihin.

Viime vuosien myrskyistä saadut kokemukset osoittavat, että niiden aiheuttaminen tuhojen raivaaminen saattaa viedä paljon aikaa. Viranomaiset tekevät raivaustyötä tietyssä järjestyksessä ja jotkut yksittäisten ihmisten ja yhteisöjen arjen sujumuuden kannalta tärkeät väylät voivat viranomaisten tärkeysjärjestyksessä olla varsin alhaalla. Aukkaiden omatoimisuus on osoittautunut erittäin tärkeäksi esimerkiksi kulkuväylien raivaamisessa ja kylällä asuvien turvallisuustilanteen tarkistamisessa. Kyläläisillä yhdessä voi olla paljonkin resursseja, jotka ovat hyödyllisiä häiriötilanteessa selviytymiselle ja yhteistoiminnalla on päästy ensimmäisten vaikeuksien läpi.

Elinkeinotoiminnan merkitys

Elinkeinorakenteen muutokset vaikuttavat kyliin ja kyläläisten toimintaan. Jotkut kylät ovat hyvin riippuvaisia yhdestä työnantajasta ja esimerkiksi tehdastoiminnan loppuessa kyläläisten turvallisuus heikkenee monella tavalla. Sosiaaliset ongelmat lisääntyvät ja pienessä kyläyhteisössä yksittäisten ihmisten ongelmat voivat heijastua laajalle.

Maatilojen koko on kasvanut, ja maatilojen merkitys kylille voi olla suuri niin sosiaalisen kuin yleisen turvallisuuden näkökulmasta. Suuret maatilat voivat olla merkittävä resurssi kyläturvallisuudelle esimerkiksi siten, että niillä on kalustoa ja välineitä, joita voidaan käyttää laajemmin.

Kyliin tulee myös uutta elinkeinotoimintaa. Esimerkiksi kaivostoiminnan käynnistyminen voi muuttaa merkittävästi kylän turvallisuustilannetta ja turvallisuuden tunnetta. Kylien turvallisuuteen voivat vaikuttaa myös niissä toimivat yritykset. Ne luovat työpaikkoja ja ylläpitävät kylän elinvoimaisuutta. Niiden toiminnan vaikutukset kylän ja kyläläisten turvallisuuteen tulee ottaa huomioon myös silloin, kun niiden toimintaan sisältyy turvallisuusriskejä. Kyläläisten ja yritysten välinen yhteistoiminta ja vuorovaikutus turvallisuuskysymyksissä on keskeistä, jotta riskit pystytään yhteisesti arvioimaan ja reagoimaan, mikäli niissä tapahtuu muutoksia.

Liikenneturvallisuus

Kyläalueiden eri toimijoiden rooli kyläturvallisuuden edistämässä ja ylläpitämisessä on erilainen, mutta jokaisen osuus on omalta osaltaan merkittävä. Kyläläisten itsensä perustamat ja hoitamatt tienhoitokunnat vastaavat haja-asutusalueiden teiden kunnosta.

Liikenneturvallisuuteen vaikuttavat kyläteillä kulkevat isot traktorit, suuret työkoneet ja tukki-, rehu-, sora- ja turvekuljetukset. Kevyen liikenteen väyliä kylillä on vain harvoin, useimmiten silloinkin kyläläisten itsensä puuhaamina. Koulukuljetukset eivät läheskään aina vie pikkukoululaista kotiportille ja vanhempia huolestuttaa lasten liikkuminen kyläteillä kapeilla pientareilla muun liikenteen joukossa.

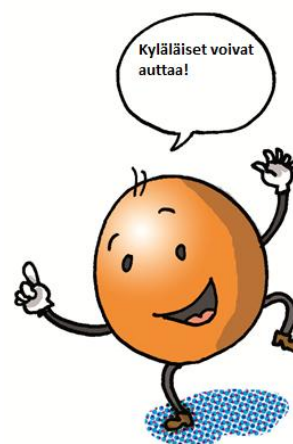
Turvallisuuteen vaikuttaa teiden kunto. Etenkin monen vanhuksen asiointi mahdollistuu asiointitakseilla ja teiden on oltava kunnossa. Sairaankuljetukset ja pelastustoimen pääsy perille on osittain kiinni siitä, millainen tie perille johtaa ja miten sitä hoidetaan.

Avun perille tulon vaikuttaa olennaisesti osoitetietojen tarkkuus. Aiemmin kaikkia teitä ei ollut nimetty ja numeroitu ja puutteet hidastivat avunsaantia. Nykyisten navigointilaitteiden aikana fyysisillä merkinnöillä on pienempi merkitys, mutta on tärkeää tarkistaa osoitteen mukaiset koordinaatit. Haja-asutusalueilla koordinaateissa on jonkin verran heittoa, jolloin navigaattori saattaa osoittaa avuntarvitsijan sijainnin väärin.

Miten kyläläiset voivat auttaa – Kelkkailijat eksyneen hiihtäjän apuna

"Asun äidistäni 30 kilometrin päässä, veljeni asuu äidin naapurissa ja on siten aina lähistöllä ja huolehtii äidin asioista. Äidillä on todettu Alzheimer vuonna 2008. Taudin eteneminen on hidastunut lääkkeiden ansiosta, mutta silloin tällöin aina sattuu ja tapahtuu, kun muisti ei aina pelaa niin kuin pitäisi.

Äiti on aina ollut kova hiihtämään, varsinkin keväthangilla. Niinpä oli luonnollista että myös sinä keväisenä pakkaspäivänä äiti lähti hiihtelemään jälkeen puolenpäivän, tutuksi luulemaansa reittiä pitkin. Veljeni on poromies ja päivän porometsällä. Hänen vaimonsa saapui kuitenkin kotiin töistä noin viiden maissa ja alkoi ihmetellä kun ahkua ei kuulu eikä näy ruokailemaan. Myöskään kännykkään ei saa yhteyttä. Muutaman kerran kännykkä oli hälyttänyt, mutta sitten ilmeisesti akku oli loppunut ja puhelin oli mennyt kiinni.

Sain miniältä soiton puoli kuuden aikaan, että äitimme on ilmeisesti lähtenyt hiihtelemään puolenpäivän maissa tietylle tulistelupaikalle, mutta nyt ei saada yhteyttä puhelimella, eikä ole saapunut vielä kotiin. Hetken mietittyäni, aloin soittamaan kotikylässäni olevalle tädilleni, joka on aktiivi kyläyhdistystyöntekijä ja henkilö, jolle voin soittaa, mikäli tarvitsemme apua äidin asioiden hoitamisessa. Kello oli jo lähempänä kuutta, kun lähdin ajamaan kotikylääni. Ohjeistin samalla soitteluun kaikki mahdolliset kylästelypaikat läpi ja hälyttämään ihmisiä katomaan tien päältä ja soitteluun edelleen tutuilleen, onko äitiä näkynyt. Seuraavaksi soitin hätänumeroon ja tein katoamisilmoituksen. Pyysin heiltä pikaista toimimista, koska pian tulisi pimeää ja pakkanen kiri koko ajan. Todennäköisesti myös diabeteslääkkeet olivat ottamatta ja äiti oli ollut hiihtoreissussa jo kuusi tuntia.

Saavuttuani veljeni pihalle, kyläläiset olivat jo kokoontuneet sinne ja tiesin, että kelkkailijoita oli jo hälytetty paikan päälle. Paikallinen pelastuslaitos saapui paikalle noin klo 19. Kelkoilla tulleet ensimmäiset kyläläiset lähtivät ajamaan tulistelupaikalle, minne äitimme oli sanonut menevänsä. Kelkkailijat soittivat paikan päältä, ja ilmoittivat, että hiihtojälkiä kyllä näkyi, mutta hiihtourat veivät myös poispäin tulistelupaikalta.

Ensimmäiset kelkkailijat tulivat pois ja seuraavat kelkkailijat lähtivät sitten toiseen suuntaan. Kyläläisiä oli jo kokoontunut sen verran paikan päälle, että matkaan päästiin neljän kelkan turvin. Kelkat pystyivät jakaantumaan eri reiteille, mikä oli tärkeää, koska nyt hiihtojälkiä oli jo hankalampi huomata pakkasen kiristyttyä iltaan kohden jo -19 asteeseen. Pakkasolosuhteet olivat helpottaneet äidin hiihtämistä, sillä

kovettuneessa lumipeitteessä äitimme pääsi kuin "riekko hangella" eteenpäin, ilman että sukset olisivat uponneet.

Äidin hiihtotaidosta oli tilanteessa sekä hyötyä että haittaa. Hän osasi hiihtää kevyesti hangilla, ilman hiihtouria, joten hän pääsi etenemään nopeasti. Toisaalta väsymys ei iskenyt heti, vaatteet pysyivät kuivina ja äidin omien sanojen mukaan ainoa asia, mikä piti muistaa on, ettei pysähdy.

Äitimme hiihtojälkiä oli vaikea löytää, kunnes oman suuntavaistonsa varassa hän oli lähtenyt jokea ja pohjoista kohti ja kelkkailijat olivat löytäneet varmat hiihto- ja sauvanjäljet. Silloin tiesimme, että kyllä äitimme sieltä jostain löytyy. Missä kunnossa, se oli vielä arvoitus.

Kelkkailijat soittivat noin klo 20.00, että äitimme on löytynyt ja ihan hyvässä kunnossa. Noin klo 20.30 äitimme oli kotona, ambulanssi ja poliisit saapuivat samaan aikaan. Pelastuslaitos ei kerinnyt osallistua etsintöihin. Vapepalaisia meitä oli siinä muutama mukana, vaikka emme virallista hälytystä etsintään saaneetkaan. Olimme kuitenkin sen kolmen tunnin aikana kerinneet oman hälytyksemme paikalliselle Vapepalle tehdä ja tiesimme, että kelkkailijoita tarpeen vaatiessa oli myös toisista kylistä valmiina lähtemään etsintöihin.

Koko ajan taistelimme aikaa, kylmää ja pimeää vastaan ja tiesimme, ettei talvella saa minuuttiakaan hukata, kun on kyseessä katoaminen. Äitimme oli kaiken kaikkiaan hiihtänyt melkein 60 km. Äidin hyvä peruskunto, hiihtotaito, metsässä kulkemisen taito ja se ettei hätäänny pimeään tultua, olivat varmasti ne seikat, jotka hänet osaltaan pelastivat. Ilman kyläläisten nopeaa toimintaa, paikallistuntemusta ja sopivaa maastokalustoa olisi äidin hiihtomatka voinut päättyä huonosti."

3 MITEN – Miten kylän turvallisuutta parannetaan?

3.1 Kylän turvallisuustilanteen selvittäminen

Kylän turvallisuustyö on hyvä käynnistää selvittämällä kylän turvallisuustilanne. Tämä voidaan tehdä keräämällä kyläläisiltä tietoa siitä, mitkä paikat, asiat ja tilanteet ovat olleet sellaisia, missä on tapahtunut tapaturmia, onnettomuuksia tai muita turvallisuutta heikentäviä tilanteita. Kyläläiset tietävät häiriötä ja turvattomuutta aiheuttavista asioista ja siitä, mikä herättää pelkoa. On hyvä selvittää, liittyykö kylään jotain sellaisia tekijöitä, jotka voivat lisätä onnettomuusriskejä tai onnettomuuksien vakavuutta. Näitä voivat olla esimerkiksi erilaiset liikenneväylät ja vaarallisia aineita käsittelevien laitosten läheisyys. Myös asutuksen hajanaisuus tai tiiviys on tärkeä tekijä turvallisuuden näkökulmasta.

Kylän turvallisuusasioiden arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä. Se voidaan toteuttaa kokoontumalla yhteen ja kirjaamalla asiat ylös yhteisen keskustelun yhteydessä. Tietoja voidaan koota käyttäen esimerkiksi sähköistä tarkistuslistaa. Tärkeää on tehdä työtä käytännönläheisesti ja niin, että sitä ei koeta taakkana.

Kylän turvallisuustilanteen arvioinnissa on tärkeää, että kyläläiset haluavat ja voivat osallistua siihen mahdollisimman laajasti. Näin saadaan mahdollisimman paljon ensikäden tietoa kylän turvallisuuteen vaikuttavista asioista. Yhteinen työskentely on tärkeää myös osallisuuden kannalta, näin jokainen kyläläinen voi omalta osaltaan osallistua kylän turvallisuuden parantamiseen.

Kun kylän turvallisuuden kannalta keskeiset seikat on koottu yhteen, on ne syytä laittaa tärkeysjärjestykseen. Tavoitteena on, että listan kärkeen tulevat asiat, joita kyläläisten enemmistö pitää tärkeänä tai jotka vaikuttavat monen kyläläisen ja koko kylän turvallisuuteen.

3.2 Toimenpiteet, joilla kylän turvallisuutta parannetaan

Kun kylän turvallisuustilanne on selvitetty, voidaan seuraavaksi miettiä, millaisin keinoin turvallisuutta voidaan parantaa ja korjata asioita, jotka kyläläiset kokevat turvallisuusongelmina. Työn tuloksena syntyy käytännöllinen lista, jossa on kuvattu turvallisuusongelma tai -riski ja keino, jolla siihen voidaan vaikuttaa.

Seuraavaksi olisi hyvä selvittää, mitä sellaisia voimavaroja kylällä on, jotka ovat hyödyllisiä turvallisuustyössä. Näitä ovat esimerkiksi kyläläiset, joilla on jotain turvallisuuden kannalta hyödyllisiä taitoja kuten ensiaputaidot, työn tai järjestötoiminnan kautta tullutta osaamista ja kokemusta. Lisäksi kannattaa selvittää, mitkä järjestöt toimivat kylällä ja miten nämä voisivat osallistua kylän turvallisuuden parantamiseen.

Turvallisuuden kannalta hyödyllinen kalusto ja välineet kannattaa selvittää ja kirjata ylös. Voimavarakartoitus on hyvä tarkistaa vuosittain ja pitää ajan tasalla.

Tämän jälkeen voidaan tarkastella toimenpidelistausta ja arvioida, mitä korjaustoimia voidaan tehdä. Tämän jälkeen on hyvä merkitä kullekin toimenpiteelle sen toimeenpanosta vastuussa olevat henkilöt ja aikataulu, jolla sitä ryhdytään toteuttamaan. Vastuutahon tehtävänä on varmistaa, että työ etenee ja että siihen osallistuvat kaikki työn kannalta tarpeelliset henkilöt.

Osa tarvittavista toimenpiteistä voi olla sellaisia, että niitä ei voida toteuttaa kylän omin voimin. Näiden osalta tulisi varmistaa, että ne on selkeästi esitetty ja toimittaa ne tämän jälkeen tiedoksi niille henkilöille, jotka ovat vastuussa laajemmasta kunnallisesta turvallisuustyöstä ja -suunnittelusta. Lähes kaikissa Suomen kunnissa on laadittu turvallisuussuunnitelma joko kunnan omana työnä tai laajemmassa yhteistyössä muiden kuntien ja esimerkiksi maakunnan kanssa. Tässä työssä ovat mukana alueellisesti toimivat viranomaiset kuten poliisi ja pelastustoimi sekä järjestöt. On tärkeää, että kyläläiset toimivat tarmokkaasti sen varmistamiseksi, että kylän turvallisuussuunnitelma tulee laajemmin kunnan ja muiden viranomaisten tietoon.

Esimerkki toimenpiteestä, josta turvallisuussuunnitelmassa voidaan päättää, on naapuriapurinkien perustaminen. Turvallisuussuunnitelmassa voidaan kuvata lisäksi miten naapuriapuringit toimivat ja miten kyläläiset voivat omalla toiminnallaan tukea niiden työtä. Toinen esimerkki toimenpiteestä on hälytysrinkingien perustaminen ja niiden toiminnan liittyminen vapaaehtoisen pelastuspalvelun Vapepan toimintaan.

Kylän turvallisuustyössä on tärkeää tarkastella kylän turvallisuutta arjen turvallisuuden kannalta: mitkä ovat ne asiat jotka arjessa uhkaavat kyläläisten turvallisuutta ja heikentävät turvallisuuden tunnetta ja arjen sujuvuutta. Tämän lisäksi on hyvä miettiä ja suunnitella etukäteen, miten toimitaan kriiseissä ja häiriötilanteissa. Arjen turvallisuuden parantaminen ja siihen liittyvä yhteistyö lisäävät kyläläisten kykyä toimia myös kriiseissä ja häiriötilanteissa.

3.3 Miten varmistetaan käytännön työn eteneminen

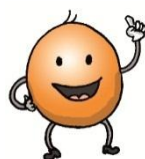
Käytännön työn etenemisen kannalta tärkeää on määritellä työn eri vaiheiden vastuut ja aikataulut. Tämä tuo työhön ryhtiä ja ennakoitavuutta. Turvallisuustyön avoimuus, kyläläisten osallisuus ja hyvä vuorovaikutus on tärkeää tulosten kannalta. Kyläläiset eivät aina välttämättä ole yhtä mieltä turvallisuuteen liittyvistä asioista, siitä mikä on tärkeää ja mitä tulisi tehdä. Keskustelu, asioiden perustelevuus ja tarvittaessa asiantuntijoiden kuten poliisin tai palomiesten kuuleminen auttaa yhteisymmärrykseen pääsemisessä.

Turvallisuussuunnitelma, mukaan lukien ne asiat, jotka on jo saatu valmiiksi, on hyvä käydä ainakin kerran vuodessa läpi. Tässä vaiheessa voidaan tarvittaessa muuttaa ja täydentää suunnitelmaa ja toimenpiteitä, joita tullaan tekemään.

Kylän suunnitelmallinen turvallisuustyö on tärkeää, mutta samalla on pidettävä mielessä että kylän turvallisuus liittyy laajempaan, kunnan tai esimerkiksi maakunnan tasolla tehtävään turvallisuustyöhön. Kyläläisten ja kunnan sekä muiden viranomaisten, kuten poliisin ja pelastustoimen, välinen säännöllinen yhteistyö on tärkeää. Yhteisissä tilaisuuksissa voidaan käydä läpi kylän turvallisuustilannetta ja siinä tapahtuneita muutoksia sekä saada tietoa siitä, miten kyläläisten tekemät turvallisuutta parantavat toimenpide-ehdotukset on otettu huomioon kunnan turvallisuustyössä. Yhteistyö lisää ja ylläpitää viranomaisten paikallistuntemusta.

3.4 Hyviä käytäntöjä – miten kylän turvallisuussuunnitelma on tehty

Seuraavassa esitellään esimerkkejä siitä, miten kylät ovat tehneet suunnitelmallista turvallisuustyötä, millaisia ongelmia eteen on tullut ja miten ne on ratkaistu. Esimerkeissä kuvataan myös asioita, jotka ovat edistäneet yhteistä työtä ja sen tuloksellisuutta.

Kyläsuunnitelmakoosteiden laatiminen Kainuussa

Kainuussa on 120–150 kylää laskentatavasta riippuen. Noin sadalla kylällä on kyläsuunnitelma. Tavoite on ollut saada koko kunnan alueen kattavat kyläsuunnitelmat jokaiseen Kainuun yhdeksään kuntaan. Kylät ovat tehneet myös yhteisiä suunnitelmia. Suunnitelmien rakenne muistuttaa pitkälti kunnan toimintojen sektorikohtaista jakoa ja niissä on yleensä tarkasteltu esimerkiksi elinkeinoja, palveluja, infrastruktuuria, ympäristöä, koulutusta.

Koko kunnan alueet kattavat suunnitelma ja samantapainen asioiden jaottelu ovat mahdollistaneet kuntakohtaisten koosteiden laatimisen kyläsuunnitelmista. Koosteet on toimitettu sen jälkeen kuntaan. Kunnan eri sektoreiden on ollut helppo poimia kylien kehittämistarpeet koosteesta ja viedä ne omien asenteiden ja resurssien puitteissa toteutukseen. Asioita on edistetty yhteisillä palaverilla.

Ongelmana on usein se, kuka laatii paljon työtä vaativat koosteet. Kainuussa on teemaohjelmajoinen maaseudun kehittämistapa ja Kyläteemaohjelma on yksi viidestä teemaohjelmasta. Monena vuonna kyläteemaohjelman vastaava on tehnyt koosteita, mutta tämä ei voi olla pysyvä toimintatapa.

Kyläsuunnitelmia laadittaessa on Kainuun kylillä ollut erilaisia toimintatapoja. Muutamien kylän kanssa on kutsuttu johtavia viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä esimerkiksi aihekohtaisesti keskustelemaan puolivalmiista kyläsuunnitelmasta ja saatu jo näissä yhteisissä suunnittelupalaverissa vietyä suunnitelmiin kirjoitettuja asioita eteenpäin ja samalla kyläsuunnitelma kirjoitettua toteuttamiskelpoiseen muotoon.

Käytäntö toimii, mutta ongelmana on kunnan viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden saaminen kaikille kylille, jos jokainen menettelee samoin. Yksi vaihtoehto on järjestää

tilaisuuksia, joissa paikalla on pienissä kunnissa kaikki kylät ja suuremmissa vaikkapa kyläalueet. Näin tilaisuuksien määrä pysyy kohtuullisena.

Kajaanin kylä- ja kaupunginosaohjelma

Kajaanin kylä- ja kaupunginosaohjelma on ollut käytössä jo 10 vuotta. Ohjelman rakentaminen toteutetaan useissa työpajoissa, joihin asukkaita, yrittäjiä ja eri tahoja kutsutaan avoimella kutsulla mukaan. Esimerkiksi vuonna 2014 toteutettiin seitsemän työpajaa eri puolilla kaupunkia. Työpajoissa osallistujat ovat saaneet tuoda oman alueensa kehittämistarpeet esille. Menettelytapana työpajoissa oli learning cafe ja työpöytiä yhteensä kuusi: elinkeinot, sote-palvelut, koulutus- ym. palvelut, kansalaistoiminta, infrastruktuuri ja ympäristö. Tämän lisäksi asukkailla on ollut mahdollisuus vastata nettikyselyyn. Työskentelyn pohjalta saaduista tiedoista kootaan ohjelma.

Ohjelma toteutumista seurataan seurantaryhmän kokouksissa. Seurantaryhmään kuuluvat eri sektorijohtajat Kajaanin kaupungista, kaupunginhallituksen edustaja, Leader, kylien edustajat, ProAgria, Kainuun Nuotta, Kajaanin Ammattikorkeakoulu, Kainuun liitto, ELY-keskus, yrittäjäjärjestö, tiehallinto. Seurantaryhmä käy kokouksissaan läpi ohjelman toteutumista.

Vuosittain on (teemoittainen) kärkihankemenettely, johon kyliä pyydetään esittämään 1–3 kärkikehittämiskohdettaan. Kukin kylä pääsee keskustelemaan seurantaryhmän kanssa ja sopimaan, miten kylien esitykset toteutetaan. Useimmat asiat toteutuvat eri tahojen välisellä yhteistyöllä. Eri erityisen tärkeiksi tahoiksi toteutuksessa ovat käytännössä osoittautuneet Kajaanin tekninen sektori, ELY-keskuksen ympäristöosasto ja Leader. Noin 80 prosenttia kylien esityksistä on saatu toteutumaan. Ongelmallisimpia ovat olleet tiestöön ja laajakaistaan liittyvät esitykset. Lisätietoa löytyy www.kajaani.fi sivuilta.

Kyläturvallisuussuunnitelman laatiminen Hyvinkäällä

Hyvinkäällä kyläturvallisuussuunnitelman laatiminen käynnistettiin yhteisellä tilaisuudella, jossa olivat läsnä Kaukaksen, Kytäjän, Noppon, Palopuron ja Rääkänpään kylien edustajat. Tilaisuuden avasi kaupunginvaltuuston puheenjohtaja ja läsnä olivat muun muassa Hyvinkään turvallisuuspäällikkö ja suunnittelija sekä Länsi-Uudenmaan kylät ry:n kyläasiamies. Paikalla olijoiden lisäksi työhön osallistuivat pelastuslaitos, poliisi ja Hyvinkään kaupungilta opetus- ja teknisen toimen edustajat.

Tilaisuudessa asetettiin tavoitteeksi laatia pienimuotoinen, kylän näköinen suunnitelma, jota voidaan päivittää vuosittain kyläläisten toimesta. Valmistelua varten kerättiin turvallisuusideoita kyliltä. Tämä toteutettiin kyläkahvilassa käydyillä keskusteluilla ja sähköpostitse. Esille nousivat muun muassa huonokuntoiset puut, pyörätiet ja sillat, valaistukseen liittyvät kysymykset ja teiden turvallisuuteen liittyvät kysymykset.

Suunnitelmaa kirjoitettiin kirjoituspajoissa, joita järjestettiin kolme. Ensimmäisessä pajassa kerättiin post it -lapuille turvallisuusideoita. Tässä vaiheessa turvallisuusuhkia oli yli 40. Uhkat ryhmiteltiin aiheittain seuraavasti: kouluteiden turvallisuus, liikenne, ympäristö, kyläturvallisuus, Jokipadonalue ja juhlatalo. Tämän jälkeen ryhmät asetettiin tärkeysjärjestykseen. Ryhmien sisällä turvallisuusuhkat asetettiin tärkeysjärjestykseen suurimmasta pienimpään. Lopuksi ryhdyttiin miettimään ratkaisuehdotuksia, ja tätä työtä jatkettiin seuraavassa kirjoituspajassa. Tämän työvaiheen tuloksena syntyi turvallisuussuunnitelmataulukko, jossa esitettiin taulukkomuodossa tavoitteet, vastuutahot ja aikataulu.

Ehdotukset esiteltiin kylän turvallisuussuunnitelmatilaisuudessa. Tilaisuudessa osanottajille esitettiin kysymyksiä koskien taulukkoon kirjattuja ehdotuksia.

Kylän turvallisuussuunnitelmatilaisuuden jälkeen järjestettiin kolmas kirjoituspaja, jossa turvallisuussuunnitelma viimeisteltiin saatujen vastausten perusteella. Turvallisuussuunnitelma julkaistiin tilaisuudessa, jossa olivat läsnä kaupunginjohtaja ja sisäministeri.

Tämän jälkeen suunnitelmaa ryhdyttiin toteuttamaan. Toimeenpanossa on tärkeää yhteistyö kaupungin ja eri viranomaisten kanssa. Myös tiedottamiseen ja keskustelun ylläpitämiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoitteena on ylläpitää kyläläisten aktiivisuutta. Tavoitteena on, että kylän turvallisuus on tärkeä osa koko kaupungin turvallisuutta.

4 KETKÄ – ketkä ovat mukana yhteisessä työssä?

Tässä luvussa kuvataan tiiviisti, keiden ainakin tulisi olla mukana kylän suunnitelmallisessa turvallisuustyössä ja mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät. Jokainen kylä on erilainen. Niiden turvallisuusongelmat ja resurssit vaihtelevat. Tästä syystä on tärkeää, että kylä ottaa oman tilanteensa ja erityispiirteensä huomioon, kun käytännön työtä ryhdytään tekemään.

4.1 Kyläläisten tehtävät

Kylän suunnitelmallisen turvallisuustyön kannalta yksi tärkeimmistä asioista on se, että kyläläiset ovat siinä mukana. Kylän turvallisuustyön onnistuminen edellyttää kyläläisten panosta, sillä kyläläiset ovat tässä keskeisiä asiantuntijoita, tiedon tuottajia ja toimeenpanijoita.

Kyläläisten tehtävä on käynnistää kylän suunnitelmallinen turvallisuustyö, koota tietoa kylän turvallisuustilanteesta ja mahdollisista ongelmista sekä miettiä, mitä tulisi tehdä ongelmien poistamiseksi. Kyläläiset ovat parhaita asiantuntijoita kylän voimavarojen kartoittamisessa.

Kyläläiset ovat kylän turvallisuussuunnitelmassa päätettyjen toimenpiteiden toimeenpanijoita siltä osin, kun ne on päätetty toteuttaa kylän omin voimin. Kyläläisten vastuulla on huolehtia, että tieto niistä toimenpiteistä, joita odotetaan kunnan toimeenpanevan, välittyy kunnan päättäjille. Kyläläiset voivat aktiivisina kuntalaisina tehdä ehdotuksia kunnan päättäjille siitä, miten kunnan ja kylän vuorovaikutusta tulisi lisätä yhteistyön lisäämiseksi ja tiedon kulun varmistamiseksi.

Kyläläisten tärkeä tehtävä on myös huolehtia siitä, että kylän turvallisuussuunnitelmaa ja siinä päätettyjen toimenpiteiden toimeenpanon etenemistä seurataan säännöllisesti ja tehdään tarvittaessa tarkistuksia ja täydennyksiä.

Kyläläiset ovat erilaisia. Osa asuu kylällä pysyvästi, ympäri vuoden. Kyläläisiä voivat olla myös mökkiläiset, joista osa voi viettää varsin paljon aikaa kylällä ja jotka saattavat kokea olevansa osa kyläyhteisöä. Lisäksi kylällä voi olla muita tilapäisesti alueella oleskelevia. Mökkiläiset ja tilapäisesti oleskelevat ihmiset on tärkeää ottaa huomioon kylän turvallisuustyössä ja heitä koskevat turvallisuusongelmat ja -riskit tulisi kartoittaa. He voivat olla myös kylän turvallisuustyölle voimavara, jota voidaan käyttää koko kylän turvallisuuden parantamiseksi.

Kyläläiset ovat paljon muutakin kuin vain kylän asukkaita. He voivat olla järjestön tai useamman järjestön jäseniä tai kunnan päättäjiä tai luottamusmiehiä. He voivat työnsä johdosta olla tehtävissä, joissa valmistellaan tai päätetään kylän turvallisuuden kannalta tärkeitä asioista. Heillä voi olla turvallisuusasioiden erikoisosaamista.

4.2 Viranomaisten tehtävät

4.2.1 Kunnan viranomaiset

Kunnan viranomaiset ovat kylän turvallisuuden kannalta keskeisessä asemassa. Heidän asenteidensa ja työskentelytapojensa merkitys tulee lisääntymään sen myötä, kun kuntien koko suurenee. Kylien turvallisuuden kannalta on uhka, jos kunnan turvallisuuskysymyksiä katsotaan vain kuntakeskuksen näkökulmasta. Se asettaa kyläläiset eriarvoiseen asemaan verrattuna kuntakeskuksen asukkaisiin.

Kunnan viranomaisten tulisi ottaa kylällä tehtävä turvallisuustyö huomioon kunnan turvallisuussuunnittelussa. Viranomaisille kylän turvallisuussuunnittelu on voimavara, jonka avulla he saavat sellaista tietoa, jota he eivät ehkä muuten saisi tai jonka kerääminen vaatisi paljon työtä. Kunnan viranomaisten tulisi antaa kyläläisille säännöllisesti tietoa kunnan turvallisuudesta ja siitä, miten kyläläisten turvallisuuden parantamiseksi tehdyt ehdotukset ovat edenneet. On myös tärkeää antaa tietoa niistä ehdotuksista, joita ei jostain syystä ryhdytä toteuttamaan. Aito vuorovaikutus ja keskustelu kunnan viranomaisten kanssa on yksi tärkeimmistä tekijöistä, joka ylläpitää kyläläisten motivaatiota tehdä yhdessä työtä kylän turvallisuuden parantamiseksi. Kun viranomaisten keräävät kylien turvallisuussuunnitelmia, tulee pystyä osoittamaan, että kyläläisten tuottamalla tiedolla on oikeasti käyttöä ja se otetaan osaksi kunnan tai maakunnan turvallisuussuunnitelmaa.

Turvallisuuden tunnetta kylillä voi heikentää pelko palveluiden heikkenemisestä ja siksi kunnan viranomaisten olla läsnä esimerkiksi kyläturvallisuustapahtumissa. Kunnan viranomaisten tulisi yhdessä järjestöjen kanssa suunnitella, miten turvallisuussuunnitteluun osalliseksi pääsisivät myös ne kyläläiset, jotka eivät aktiivisesti ole kylätoiminnassa mukana. Muun muassa kotipalvelun ja diakoniatyön kautta on mahdollista tavoittaa syrjässä olevat.

4.2.2 Poliisi

Poliisi on tärkeä turvallisuuden asiantuntija ja yhteistyökumppani kunnan ja kylän turvallisuustyössä.

Poliisi voi antaa asiantuntija- apua ja tukea kyläläisille kylän turvallisuusasioissa. Poliisilla on tietoa siitä, millaisia turvallisuusuhkia kylän alueella on ja miten poliisin palvelut on järjestetty, jotta kyläläiset saavat apua tarvittaessa.

Poliisin näkyvyys kylillä on tärkeää, sillä se luo kyläläisille tunteen siitä, että viranomaiset eivät ole heitä unohtaneet. Tämä on erityisen tärkeää ottaen huomioon poliisihallinnon uudistukset, jotka ovat herättäneet pelkoa siitä, että poliisin toiminta keskittyy kasvukeskuksiin. Poliisilla tulisi olla selkeät valtakunnalliset toiminnalliset linjaukset siitä, miten ne tukevat kylien turvallisuutta ja kylien suunnitelmallista turvallisuustyötä ottaen huomioon alueelliset ja paikalliset erityispiirteet. Nämä linjaukset tulee saattaa kuntien ja kylien tietoon.

Poliisi ja vapaaehtoisjärjestöt ovat sopineet yhteistyöstä, johon liittyen Poliisihallitus on antanut ohjeen⁵ poliisilaitoksille. Ohjeessa kuvataan, miten poliisin ja vapaaehtoisjärjestöjen yhteistyön tulee järjestää pelastus- ja henkilöetsintätehtävissä. Ohjeen mukaan poliisilaitoksissa tulee olla nimetty henkilö, joka vastaa poliisin ja vapaaehtoisjärjestöjen välisestä yhteistyöstä. Ohjeessa on todettu, että poliisilaitos huolehtii poliisin ja vapaaehtoisjärjestöjen yhteisestä koulutuksesta. Tämä yhteistyö voi parhaimmillaan tukea erittäin paljon kylän turvallisuustyötä. Se on valmis, jo käytössä oleva toimintamalli hyödynnettäväksi laajemminkin kyläläisten ja poliisin välisessä yhteistyössä.

4.2.3 Pelastustoimen tehtävät

Pelastustoimi toimii erityisesti harvaan asutulla alueella paljolti vapaaehtoisen pelastustoiminnan tukemana. Pelastustoimi on useilla alueilla toiminut aktiivisesti kylien turvallisuuden parantamiseksi ja toiminut tässä tiiviissä yhteistyössä kyläläisten kanssa. Pelastustoimi on usein läsnä erilaisissa kylän tapahtumissa, joissa se antaa koulutusta esimerkiksi alkusammutuksessa ja muissa hyödyllisissä turvallisuustaidoissa. Tämä on lisännyt kylän turvallisuutta ja kyläläisten turvallisuuden tunnetta.

Pelastustoimi voi toimia asiantuntijana kylän turvallisuussuunnitelman laadinnassa. Lisäksi se voi tukea kylätalojen pelastussuunnitelmien laadintaa. Jatkossa olisi tärkeää kehittää edelleen pelastustoimen ja kyläläisten yhteistyötä ja löytää näin lisää keinoja saada ja ylläpitää esimerkiksi alkusammutusvälineistöä kylillä. Pelastustoimen keskeinen tehtävä on myös tukea kyläläisten omatoimista varautumista, joka on yhä tärkeämpää sään ääri-ilmiöiden lisääntyessä. Kylän turvallisuussuunnittelu on valmis väylä yhteistyölle.

4.2.4 Päättäjien tärkeä rooli

Kunnan ja maakunnan johdolla, poliisin ja pelastustoimen ylimmällä johdolla sekä muilla kunnallisilla ja alueellisilla päättäjillä on merkittävä rooli siinä, miten tulokselliseksi kylän turvallisuustyö muodostuu. Parhaimmillaan päättäjät voivat omalla esimerkillään ja asenteillaan tukea työtä antamalla henkilöstölleen vahvan viestin siitä, että kylien turvallisuustyö on tärkeä osa paikallista ja alueellista turvallisuutta ja on hyödyksi viranomaisten perustehtävien hoidossa. Päättäjät tekevät päätökset resurssien kohdentamisesta, ja tämä päätös vaikuttaa suoraan siihen miten yksittäiset viranomaiset voivat käyttää työaikaansa yhteistyöhön kylien kanssa. Yksittäisen virkamiehen työstä iso osa voi mennä hukkaan, ellei hänellä ole johdon tukea takanaan. Erityisen tärkeää tämä tuki on silloin, kun kyse on yhteistyöstä, jonka tulokset näkyvät vasta hetken päästä organisaation tuloksissa.

Päättäjien näkökulmasta kylien turvallisuustyö on yksi keino osallistaa kuntalaisia kunnan kannalta tärkeiden asioiden valmisteluun ja päätöksentekoon ja edistää näin

---

⁵ Poliisihallituksen ohje 16.7.2012 nro 2020/2011/3999.

kunnallista demokratiaa. Osallistava valmistelu antaa usein paremmat mahdollisuudet myös sellaisten päätösten tekemiseen, jotka koetaan heikennyksenä nykytilaan. Kylien kanssa tehtävä turvallisuusyhteistyö on kunnallisille ja alueellisille päättäjille mahdollisuus valmistella kyläläisiin ja kylän turvallisuuteen vaikuttavia päätöksiä yhteistyössä kyläläisten kanssa. Parhaimmillaan tämä lisää kyläläisten luottamusta niin virkajohtajiin kuin myös luottamusmiesjohtoon.

4.2.5 Järjestöjen tehtävät

Järjestöt ovat voimavara ja resurssi kylien turvallisuustyölle. Järjestöt voivat tukea kyliä ja kyläläisiä turvallisuussuunnitelman valmistelussa ja toteuttamisessa. Järjestöt tuottavat palveluja ja niillä on asiantuntemusta, jotka ovat tärkeitä kylän turvallisuudelle. Järjestöjen voimavarojen hyödyntäminen edellyttää vuorovaikutusta ja yhteistyötä järjestöjen ja kylien välillä.

Järjestöillä voi olla kylän turvallisuustyössä erilaisia rooleja. Eri järjestöillä on paljon osaamista toiminnan kehittämisessä ja erilaisten suunnitelmien tekemisessä, mitä voidaan hyödyntää, jos kyläyhdistyksellä ei itsellään ole riittäviä resursseja. Kyliin ei voida viedä valmiita malleja vaan ulkopuolelta tulevan toiminnan on sopeuduttava paikallisten yhdistysten ja asukkaiden käytäntöihin ja tapoihin. Vaihtelevuuden takia kylien varautumiseen ja turvallisuuteen liittyvät toimintamallit tulisi rakentaa osakokonaisuuksista niin, että kyläläiset voivat rakentaa itselleen mieleisen koulutus- ja toimintamallin. On tärkeää löytää paikalliset henkilöt ja yhdistykset, jotka osaavat kertoa, mitä on tehty ja mikä voisi kiinnostaa jatkossa. Turvallisuustyön tulee vastata kylän tarpeisiin, ja niihin vastaaminen edellyttää usein sektorit ylittävää yhteistyötä eri alojen järjestöjen kanssa. (Laurikainen 2014, 17–26)

Kun esille tulleisiin tarpeisiin etsitään ratkaisuja, on hyvä selvittää, onko jollakin järjestöllä tai yhdistyksellä osaamista ja resursseja toteuttaa asia. Esimerkkeinä voidaan mainita palvelupäivän organisoiminen kylätalolle, lasten kerhotoiminnan toteuttaminen, naapuriapuringin organisoiminen tai vaikka kodin turvallisuustarkastusten tekeminen.

Järjestöillä on mahdollisuus hakea ja toteuttaa hankkeita, jotka voivat tukea kylän kehittämistä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Jos kunnan viranomaiset ovat haluttomia osallistumaan kylän toimintaan, voivat järjestöt aktivoida, neuvoa ja vahvistaa kyläläisten ja kunnan välistä yhteyttä tarjoamalla erilaisia työkaluja (mm. vuosikello) ja tukea näin paikallisdemokratiaa. Tarvittaessa järjestöt voivat tarjota tukea kunnan virkamiehille, mikäli kyläturvallisuustyö on heille vierasta.

Järjestöt voivat edistää tiedonkulkua kunnan viranomaisten ja kylien välillä. Tekemällä yhteistyötä voidaan selkeyttää kunnan virkamiehistön tietoa alueensa järjestöistä ja niiden roolista turvallisuustyössä. Lisäksi järjestöt voivat huolehtia tiedonkulusta paikallis- ja kattojärjestötason välillä, jolloin parhaat käytännöt tulevat laajempaan tietoisuuteen. Aluehallintovirastot voivat yhdessä järjestöjen kanssa kerätä tietoa alueensa kyläturvallisuustoimijoista ja yhteen sovittaa alueen

kyläturvallisuustyöskentelyä. Tällöin syntyy kokonaiskuva käytössä olevista resursseista ja mahdollisuuksista ja järjestöjen välinen yhteistyö tiivistyy, kun alueen toimijat ja toimintatavat tunnetaan paremmin.

4.2.6 Yritykset ja kylän turvallisuus

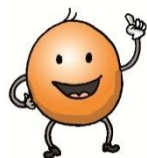
Hyvä turvallisuus ja turvallisen kylän maine edistää yritystoiminnan sijoittumista kylälle ja yritystoiminnalla on vaikutuksia kylän turvallisuuteen. Tunnetusti turvallinen, viihtyisä ja toimiva kyläympäristö voi olla lisäkannuste yritykselle sijoittaa toimintaansa kylälle tilanteessa, jossa se harkitsee eri vaihtoehtojen välillä. Kylän turvallisuussuunnitelma antaa yritykselle hyvän kuvan siitä, miten kylän arjen turvallisuudesta huolehditaan. Yritys voi myös vaikuttaa kylän turvallisuuteen osallistumalla turvallisuustyöhön.

Yrityksen osallistuminen kylän turvallisuustyöhön on tärkeää myös silloin, kun kylällä toimiva yritys vaikuttaa kylän ja kyläläisten turvallisuuteen. On tärkeää, että yrityksen ja kyläläisten välillä on vuorovaikutusta, jossa voidaan vaihtaa tietoja ja ennakoita mahdollisia vaaratilanteita ja niissä toimimista. Tiedon lisääntyminen ja yhteistyö lisää usein kyläläisten turvallisuuden tunnetta ja luo myönteistä suhtautumista yritystoimintaa kohtaan myös silloin, kun se ei ole täysin riskitöntä.

Yrityksellä voi olla resursseja, joita voidaan käyttää laajemmin kyläläisten turvallisuuden varmistamiseksi. Näitä ovat esimerkiksi ensiaputaitoiset henkilöt tai rakenteet ja kalusto. Vaikka tehdaspalokuntien määrä on vähentynyt, on näitä vielä eräillä paikkakunnilla.

4.3 Hyviä käytäntöjä – miten eri toimijat ovat tehneet työtä kylän turvallisuuden parantamiseksi

Seuraavassa on esimerkkejä siitä, miten eri viranomaiset, järjestöt ja yritykset ovat osallistuneet kylän turvallisuuden parantamiseen.

Järjestöt kylässä -hanke Lapissa

Järjestöt kylässä -hankkeen tavoitteena on ollut lisätä harvaan asuttujen alueiden ihmisten ja kyläyhteisöjen omaehtoista selviytymistä sekä tukea erityisesti etäällä asuvien ikäihmisten arjessa pärjäämistä lisäämällä yhteisöllistä auttamisvalmiutta. Hankkeessa on luotu toimintamalleja viranomaisten tueksi harvaan asutuille alueille paikallisten asukkaiden, poromiesten, kyläyhdistysten ja eri järjestöjen valmiuden lisäämiseksi erilaisissa auttamistilanteissa sekä kehitetty vapaehtoisten hälytysjärjestelmää hyödyntämään paremmin paikallista osaamista

Tämän lisäksi on lisätty Punaisen Ristin ja muiden järjestöjen yhteistyötä kyläyhdistysten kanssa, muun muassa kylien turvallisuussuunnitelmien laatimisessa ja toteuttamisessa, sekä Punaisen Ristin ja järjestöjen osallistumista kylätalojen

toiminnan kehittämiseen ja monipuolistamiseen. Yhdessä koulujen kanssa on luotu toimintamalleja auttamisvalmiuden lisäämiseksi.

Hanke on toteutettu Lapissa Punaisen Ristin Lapin piirin koordinoimana vuosina 2010–2013. Hanke rahoitettiin EU:n maaseuturahastosta, ja sitä koordinoi Punaisen Ristin Lapin piiri. Toiminnan varsinaisina toteuttajina ovat toimineet pilottialueiden Punaisen Ristin paikalliset osastot. Toimialueena on ollut koko Lapin maakunta ja pilottikuntina Saamelaisalueen, Tunturilapin sekä Sodankylän ja Pellon kunnat.

Hankkeen seurauksena paliskuntien yhdistys liittyi Vapaaehtoisen pelastuspalvelun jäsenjärjestöksi, mikä on mahdollistanut uusien poromiehistä koostuvien hälytysryhmien perustamisen eri paliskuntiin. Järjestelmän avulla poromiesten osaaminen ja maastontuntemus on saatu paremmin organisoitua käyttöön erilaisissa avustustilanteissa. Hankkeen kautta on aktivoitu useita Vapepan paikallistoimikuntia ja rekrytoitu niihin mukaan eri järjestöjä.

Yhdessä kyläyhdistysten eri viranomaisten sekä muiden järjestöjen kanssa järjestetyt kylien turvallisuusillat ja -päivät ovat lisänneet kyläläisten valmiuksia toimia yllättävissä tilanteissa. Päivän aikana on muun muassa kartoitettu kylän vaaran paikkoja, opeteltu alkusammutusta, elvytystä ja hätäilmoituksen tekemistä. Tapahtumien avulla on myös työstetty kylien omia turvallisuussuunnitelmia.

Hankkeessa on järjestetty erilaisia harjoitus- ja koulutustapahtumia eri kylillä, millä on lisätty vapaaehtoisten toimintaryhmien valmiuksia toimia erilaisissa auttamistilanteissa, esimerkiksi henkisessä tuessa, GPS:n käytössä ja hätäensiavussa.

Hankkeessa kehitetty ja ikääntyneille suunnattu Turvallisesti kotona -harjoituspäivä antaa tietoa kodin turvallisuuteen liittyvistä asioista, apuvälineistä sekä lisää ikäihmisten valmiuksia toimia esimerkiksi sairaskohtauksen sattuessa tai kaatumistilanteissa. Hankkeessa tuotettuun turvakorttiin on painettu ohjeet hätäilmoituksen tekemiseen. Korttiin kirjoitetaan asunnon tai mökin osoite sekä paikan koordinaatit, jotta apu saadaan mahdollisimman nopeasti oikeaan paikkaan.

Hanke on tuottanut kyläyhdistyksille suunnatun opaskirjansen, missä kerrotaan eri järjestöjen mahdollisuuksista toimia kyläyhdistysten tukena. Opaskirjanen julkaistiin vuoden 2014 alussa, ja se löytyy sähköisenä versiona osoitteesta <http://rednet.punainenristi.fi/node/3306>.

Arjen turva harvaan asutuilla alueilla – kylien turvallisuuskoulutus -hanke

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK:in hallinnoima Arjen turva harvaan asutuilla alueilla – kylien turvallisuuskoulutus -hanke käynnistyi vuonna 2013. Hankkeen tavoitteena on tarkastella kylien asukkaiden turvallisuutta monesta eri näkökulmasta. Hankkeen turvallisuuskoulutusten sisältöihin tuotiin paloturvallisuuden ja omatoimisen varautumisen lisäksi kyläläisten hyvinvoinnin tarkastelu ja paikallisen vapaaehtois-toiminnan esittely. Hankkeessa toteutettiin

yhteistyössä Kainuun Pelastuslaitoksen, Pro Agria Kainuun ja Suomen Punaisen Ristin kanssa viisi Meidän turvallinen kylä -koulutusta.

Hankkeen tavoitteena on rakentaa toimintamalli, jolla harvaan asuttujen kylien turvallisuutta ja asukkaiden osaamista, naapuriapua ja auttamista parannetaan. Toimintamallin rinnalle rakennetaan omatoimisen varautumisen koulutusjärjestelmä, joka on räätälöity nimenomaan kylien koulutukseen. Koulutusjärjestelmä suunnitellaan siten, että se voisi jatkaa omaa elämänsä projektin jälkeen ja jossa on oma koulutusmateriaalinsa, sen päivitys ja koulutuksen jatkuva arviointi. Pilottialueena on Kainuu ja tavoitteena on levittää mallia ja materiaali myös muualle Suomeen.

Kesän ja syksyn 2014 aikana on koulutettu kyläturvallisuuden yhdyshenkilöitä ja luodaan kyläturvallisuusopas, materiaalipankki sekä yhdyshenkilörekisteri. Kyläturvallisuus -malli valmistuu vuoden 2014 loppuun mennessä, ja siihen mennessä sitä on testattu Kainuun Pelastuslaitoksen alueella.

Arjen turvaa harvaan asutuilla alueilla – kylien turvallisuuskoulutus -hankkeessa huomattiin, että erityistä kiitosta kyläläiset antoivat siitä, että hanke sai asukkaat yhdessä pohtimaan oman kylän asioita. Kyläturvallisuustyössä vahvistetaan kyläläisten sosiaalisia siteitä, joka helpottaa muun muassa naapuriavun käyttöä. Hankkeessa saatujen kokemusten perusteella kyläturvallisuuden kehittämisen tulee olla yhteisöllistä ja miellyttävää osallistujille. Raskaat esitelmät kannattaa korvata keskustelulla ja käytännön asioilla. Esimerkiksi alkusammutus- ja ensiapukoulutus ovat tervetulleita käytännön oppeja.

Kouvolan voimarinki – järjestöjen välistä yhteistyötä

Kouvolan Voimarinki on järjestöjen vapaaehtoinen yhteistyörinki, johon kuuluu kymmeniä järjestöjä. Suurin osa niistä on sosiaali- ja terveystieteiden parissa toimivia järjestöjä, mutta mukaan sopivat myös maakunnallinen kyläyhdistys Kymenlaakson Kylät, Liikenneturva, alueen työttömien yhdistyksiä, Korttelikotiyhdistys ja paikallinen toimintaryhmä Pohjois-Kymen Kasvu.

Toiminnassa on haettu yhteistyömuotoja ja tavoitellaan sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnan viemistä kylätasolle, jolloin tapahtumia ja tilaisuuksia järjestetään muuallakin kuin taajamissa. Arjen turvaan liittyvissä asioissa yhteistyö tarkoittaa muun muassa Mielenterveyden ensiapukoulutuksen järjestämistä yhdistys- ja kylätoimijoille. Koulutuksen sisältö räätälöidään erityisesti näille kohderyhmille sopivaksi. Toiminnassa kiinnitetään huomiota omaan jaksamiseen, mutta myös toisen ihmisen kohtaamiseen erilaisissa tilanteissa. Kylien turvayhteyshenkilöiksi nimettävät saavat monipuolista opastusta ja tukea tehtävänsä.

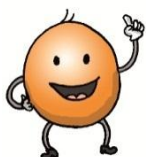
Keskenään erilaisten toimijoiden ja heidän toimintansa sisällön tuntemus on arvokasta. Voimarinki muodostaa laajan osaaajajoukon turvaverkon, jossa jokaisen tietämykselle on käyttöä. Yhtenä tavoitteena on tietoa jakavien kyläiltojen järjestäminen. Toiminnassa panostetaan muun muassa turvallisuuden tunteen kasvattamiseen.

Vapepan käyttö ja Häti-vihko

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (Vapepa) on Suomen Punaisen Ristin koordinoima 50 järjestön ja yhteisön muodostama vapaaehtoisten auttajien verkosto, joka toimii kaikkialla Suomessa. Vapaaehtoiset ovat mukana hälytysryhmissä, jotka viranomaiset tarpeen tullen hälyttävät auttamistehtäviin. Suomen Kylätoiminta on yksi Vapepa:n jäsenjärjestöistä.

Oulun ja Lapin piirien alueilla on tuotettu Vapepa:n hälytystiedostoa, Häti-vihkoa, mihin on koottu kaikki alueen hälytysryhmien yhteystiedot kunnittain sekä yleistä tietoa eri auttamisorganisaatioista. Häti-vihkoa on jaettu laajasti eri järjestöjen ja viranomaisten käyttöön, esimerkiksi pelastuslaitoksille, poliisille, sosiaali- ja terveystoimelle ja terveyskeskuksiin. Vihkoa päivitetään vuosittain ajantasaisilla tiedoilla.

Matkailun turvallisuushanke- kylien ja kuntien turvallisuustyötä

Matkailu tuo usein asutulla maaseudulla elinvoimaa kylille. Matkailun turvallisuuden kehittäminen on samalla kylien ja kuntien turvallisuustyötä. Lapissa käynnistyneet matkailun turvallisuushankkeet ovat toteuttaneet Lapin kaikilla matkailualueilla turvallisuussuunnitelmia, joita voidaan hyödyntää myös kyläturvallisuuden kehittämisessä. Matkailualueiden turvallisuussuunnitelmien laadintavaiheessa on pidetty alueellisia työryhmätilaisuuksia, joihin on osallistunut kylien edustajia sekä kyläturvallisuuteen vaikuttavia sidosryhmiä. Matkailualueiden turvallisuussuunnitelmat ovat tulleet osaksi kuntien paikallista turvallisuustyötä.

Matkailun turvallisuustyön tavoitteena on ollut varmistaa matkailuelinkeinon ja siinä työskentelevien yritysten häiriötön toiminta. Esimerkiksi matkailuyrityksissä tapahtuva turvallisuuskoulutus, matkailun turvallisuuden teemapäivät ja turvallisuusharjoitusten pitäminen matkailualueilla lisäävät matkailussa toimivien työntekijöiden ja paikallisten asukkaiden turvallisuusosaamista. Tämä vahvistaa myös kylien turvallisuutta.

5 LAAJASTI – Kyläturvallisuus osana kunnan ja maakunnan turvallisuutta sekä kansallista turvallisuutta

5.1 Kyläturvallisuus - osa kunnan, maakunnan ja kansallista turvallisuutta

Arjen turvallisuutta parantavan työn lähtökohtana on ihminen ja yhteisö, näiden kokema objektiivinen ja subjektiivinen turvallisuus. Kun turvallisuustilannetta ja ongelmia tarkastellaan vain suurina kokonaisuuksina, eivät keskiarvot kerro totuutta. Kansallisella tasolla tilastoja tarkastelemalla eivät tule näkyviin sellaiset turvallisuusongelmat, joilla voi olla suuri vaikutus yksittäisten ihmisten ja yhteisöjen turvallisuuteen joko ryhminä tai alueellisesti.

Kylän turvallisuussuunnitelmassa tunnistetaan kylän keskeiset turvallisuusongelmat. Osa näistä voidaan hoitaa kyläläisten toimesta kuntoon, osaan tarvitaan kunnan, maakunnan tai kansallisia toimia.

Jotta laaja-alainen, kylän arjen turvallisuuteen vaikuttava turvallisuussuunnitelma voidaan toteuttaa, on suunnitteluun ja valmisteluun saatava mukaan kunta sekä muut viranomaiset ja maaseututoimijat. Suunnitelman vaikuttavuuden kannalta on tärkeää, että kunta näkee kylien turvallisuussuunnitelmat osana sen omaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelua sekä maaseudun palveluiden kehittämistyötä. Kunnan tulee varmistaa, että kyläsuunnitelmissa sovitut toimenpiteet siirtyvät kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluprosessiin.

Kunnan ja aluetoimijoiden kannalta on tärkeää, että kylistä kerätty, asukaskohtainen tieto, kerätään systemaattisesti ja määrääjain kuten valtuustokausittain. Toimimalla näin vähennetään kylille suunnattujen kyselyjen määrää ja kaikilla alueen toimijoilla on käytössä riittävä, päivitetty tieto kylien hyvinvointi- ja turvallisuustilanteesta.

Esimerkkinä siitä, miten kylien turvallisuustyö voidaan ottaa huomioon, on Lapin uusi maaseutuohjelma⁶. Siinä kylien hyvinvointi- ja turvallisuustilanteen kartoittaminen on kirjattu yhdeksi toimenpide-esitykseksi. Esityksen mukaan kylien asukaslähtöisen tiedon saanti varmistetaan laatimalla valtuustokausittain kylien hyvinvointi- ja turvallisuuskartoitukset. Saatua tietoa hyödynnetään kuntien hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmissa. Toimimalla näin on yksittäisellä kylällä, kunnalla ja aluetoimijoilla käytettävissä yhteinen päivitetty tietoaaineisto suunnittelua ja tilanteen seuranta varten.

Kyläläisten kannalta keskeiset palveluja ja resursseja koskevat päätökset tehdään osana kunnan strategista suunnittelua. On tärkeää, että kunnan

---

⁶ Lapin liitto 2013.

turvallisuussuunnitelma liitetään osaksi tätä valmistelua. Kylien turvallisuussuunnitelmissa esille tulleet asiat, jotka vaativat kunnan toimia ja resursseja, tulisi ottaa tässä huomioon. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi niin, että kylien turvallisuussuunnitelmien keskeisestä sisällöstä tehdään yhteenveto erityisesti silloin, kun kunta koostuu monesta kylästä. Kylien turvallisuussuunnitelmat tuovat alueelliset ja paikalliset erityispiirteet esille.

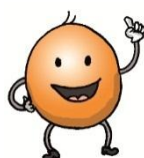
Sähköinen hyvinvointikertomus on kuntajohtamisen väline, joka kokoaa lakisäätteiset ohjelmat, seurantaindikaattorit, paikalliset tarpeet, kuten esimerkiksi kylien hyvinvointi- ja turvallisuuskartoitukset, ja olemassa olevat resurssit. Hyvinvointikertomuksen avulla määrittyvät kunnan keskeiset painopistealueet sekä kuntastrategiaan että toiminnan ja talouden suunnitteluun. Sähköinen hyvinvointikertomus on Kuntaliiton hallinnoima kuntajohtamisen väline, jonka käyttö kunnissa kasvaa koko ajan. Tällä hetkellä sähköinen hyvinvointikertomus on käytössä jo yli 200 kunnassa.

Sisäministeriö asetti kesällä 2013 hankkeen laatimaan esityksen siitä, miten turvallisuussuunnittelun ja -yhteistyön kannalta keskeiset seikat voidaan ottaa huomioon sähköisen hyvinvointikertomuksen kehittämisessä. Tavoitteena oli, että turvallisuussuunnittelu ja turvallisuustyön osa-alue voitaisiin integroida sähköiseen hyvinvointikertomukseen osaksi kunnan talouden ja toiminnan suunnittelua. Työryhmän esityksen mukaan sähköisessä hyvinvointikertomuksessa tulee jatkossakin olla turvallisuutta kuvaavia indikaattoreita seuraavasti. Ensinnäkin turvallisuustyön kannalta keskeisiä indikaattoreita ovat tulevaa turvallisuustilannetta *ennakoivat* ja *ennalta ehkäisevää turvallisuustyötä edistävät* indikaattorit. Tällaisia ovat esimerkiksi alkoholinkulutus ja huostaan otettujen lasten määrä. Tärkeitä ovat lisäksi jo *toteutuneita turvallisuusongelmia* kuvaavat indikaattorit. Näitä indikaattoreita ovat esimerkiksi poliisin tietoon tulleiden rikosten määrä sekä onnettomuuksien ja tapaturmien määrä. Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa tulee jatkossakin olla myös *turvallisuuden tunnetta* kuvaava indikaattoreita.

Työryhmä esittää, että sähköiseen hyvinvointikertomukseen liitetään turvallisuutta käsittelevä teemakokonaisuus mukaan lukien tunnusluvut ja mittarit. Työryhmän mukaan on tärkeää, että turvallisuus on oma kokonaisuutensa siitä huolimatta, että myös muissa sähköisen hyvinvointikertomuksen teemakokonaisuuksissa käsitellään turvallisuuden kannalta tärkeitä seikkoja. Näin varmistetaan, että ne toimijat, jotka kokevat olevansa ensisijaisesti turvallisuustoimijoita, ottavat sähköisen hyvinvointikertomuksen yhteiseksi työalustaksi. Työryhmän mukaan kunta päättää siitä, liittyykö se sähköiseen hyvinvointikertomukseen turvallisuussuunnitelman kokonaisuudessaan vai sen tiivistelmän. Työryhmä pitää kuitenkin tärkeänä, että turvallisuussuunnitelma näkyy jossain muodossa sähköisessä hyvinvointikertomuksessa. Näin kunnan eri toimialat ovat siitä tietoisia ja turvallisuussuunnitelmassa olevat asiat otetaan huomioon kunnan strategiassa ja toiminnan ja talouden suunnittelussa. Lisäksi työryhmä esittää, että Suomen Kuntaliitto huolehtii siitä, että kunnat tietävät sähköisen hyvinvointikertomuksen ja turvallisuussuunnittelun välisestä yhteydestä ja sen merkityksestä kuntalaisten turvallisuutta parantavassa työssä.

Viime vuosien aikana on tehty yhä enemmän maakunnallisia tai muuten laajemman alueen kattavia turvallisuussuunnitelmia. Syynä tähän on se, että viranomaisten toimintaa on koottu laajemmiksi, maakunnallisiksi kokonaisuuksiksi. Osa kylien turvallisuuteen vaikuttavista turvallisuusongelmista voi olla sellaisia, että ne on ratkaistava maakunnallisella tasolla. Esimerkkinä maakunnallisesti suunnitelluista kokonaisuuksista, jotka ovat tärkeitä myös turvallisuuden kannalta, ovat maakuntakaava, laajakaistaratkaisut ja tiehankkeet. Myös pelastustoimi, poliisitoimi ja sairaanhoito vaikuttavat maakunnallisesti tai laajempina alueina. Näissä palveluissa kyläläiset ovat palvelujen tarvitsijoita. Jos kunnallisessa turvallisuussuunnittelussa otetaan kyläasiat huomioon, siirtyvät ne tätä kautta maakunnallisiin suunnitelmiin. Kyläasiamiehillä on paljon tietoa ja osaamista, jota voisi hyödyntää nykyistä enemmän maakunnallisten suunnitelmien laadinnassa

Harvaan asuttujen alueiden ja kylien turvallisuuden edistäminen saattaa vaatia kansallisella tasolla tehtäviä päätöksiä. Esimerkkinä voidaan mainita Pudasjärven kaupungin aktiivinen kehittämistoiminta. Pudasjärvi on pinta-alaltaan suuri kaupunki, jolle on ominaista pitkät välimatkat. Palvelujen turvaamiseksi kaupunki käynnisti kehittämistyön, jossa esitettiin uusia ratkaisuja jotka olisivat helpottaneet arjen elämää, turvanneet palveluja ja lisänneet turvallisuutta. Monet ratkaisuehdotukset kuitenkin kaatuivat esteisiin, jotka olisivat vaatineet valtakunnallisia ratkaisuja. Esimerkkinä voidaan mainita ehdotus, jossa koulukyyteihin käytetty aika olisi otettu osaksi opetusta teknologian mahdollisuuksia hyödyntäen.

Valtakunnallisen turvallisuussuunnittelun ohjaus- ja seurantaryhmän toimesta on laadittu opas siitä, mitä joka kunnanvaltuutetun tulisi tietää kuntansa turvallisuudesta. Oppaassa on kuvattu tiiviisti kuntalaisten ja kunnan turvallisuuden kannalta keskeisiä turvallisuuskysymyksiä, joihin kunnanvaltuutettu voi omalla työllään vaikuttaa. Tarkoituksena on, että opasta käytettäisiin myös laajemmin ajatusten herättäjänä kuntalaisten turvallisuuteen liittyvissä asioissa. Opas on löydettävissä osoitteesta:

http://www.intermin.fi/download/43473_Kuntalaisen_turvallisempi_arki_esite_FINAL.pdf

Valtakunnallisen turvallisuussuunnittelun ohjaus- ja seurantaryhmän toimeksiannosta on valmisteltu opas ”Paikallinen turvallisuussuunnittelu-prosessi tutuksi ja ideoita työn kehittämiseksi kunnissa”. Opas on tarkoitettu paikalliseen, seudulliseen tai maakunnalliseen turvallisuussuunnittelutyöhön osallistujille. Oppaassa on selkeä kuvaus työn eri vaiheista sekä vinkkejä ja ideoita työn helpottamiseksi. Opas antaa turvallisuussuunnittelua jo tehneille uusia ideoita ja toimii perehdyttämisineistona asiaan vasta ryhtyville. Opas on löydettävissä osoitteessa

http://www.intermin.fi/download/55725_Paikallinen_turvallisuuss_netiversio_final.pdf?6d9fba6d188

5.2 Kyläläisten ääni kuuluville

Usein hyvin käynnistynyt toiminta kaatuu siihen, että tekijöiden motivaatio häviää. Yksi syy tähän voi olla palautteen puute. Kukaan ei jaksakaan tehdä asioita lähipiirinsä tai yhteisönsä hyväksi, jos hän ei saa tietoa siitä, miten tehty on vaikuttanut.

Palaute ja tieto tehdyn työn merkityksestä motivoivat toimintaan. Tehdyt ehdotukset ja aloitteet eivät aina johda mihinkään. Myös tästä tulisi saada tietoa. Työn tekemisen kannalta kaikkien pahinta on epä tietoisuus siitä, mihin työ on johtanut vai onko se johtanut mihinkään. Palaute vahvistaa ihmisten luottamusta demokraattiseen järjestelmään ja sen kautta vaikuttamiseen. Jos tehty työ tai ehdotukset eivät ole johtaneet mihinkään, on se helpompi hyväksyä, jos asiasta kerrotaan ja tehdyt ratkaisut perustellaan.

Hyvä keino organisoida kunnan ja kylän välinen yhteistyö ja vuorovaikutus on järjestää ainakin kerran vuodessa tilaisuus, jossa ovat paikalla kylien ja kunnan edustajat. Tilaisuutta varten olisi hyvä pyytää kunnan edustajilta tiedot siitä, miten kylien turvallisuutta parantavat ehdotukset ovat toteutuneet ja mihin ne ovat johtaneet. Kyläläiset voisivat näissä tilaisuuksissa suoraan keskustella kunnan edustajien kanssa turvallisuuteen liittyvistä asioista. Kunnan edustajille nämä tapaamiset olisivat tehokas tapa saada kuntalaisilta ensikäden tietoa turvallisuuteen vaikuttavista asioista. Tämä vuorovaikutus edistäisi myös kunnallisen demokratian toteutumista erityisesti pinta-alaltaan suurissa kunnissa, joissa kylät voivat olla kaukana toisistaan ja kuntakeskuksesta. Jos tilaisuudessa on samaan aikaan läsnä useiden kylien edustajia, lisäksi tämä kylien välistä yhteistyötä ja helpottaisi hyvien käytäntöjen leviämistä.

Kyläläisten ja kunnan yhteisen tilaisuuden voisi kutsua koolle aluehallintovirasto osana paikallisen turvallisuussuunnittelun edistämistehtävää ja seurantaa. Toinen mahdollisuus on liittää asian seuranta osaksi kuntien kyläasioita käsittelevien neuvottelukuntien tehtävää.

Paikallislehdillä ja sosiaalisella medially on suuri merkitys kyläturvallisuuden edistämässä. Ne voivat toimia kyläläisten äänenä ja levittää tietoa onnistumisista, hyvistä käytännöistä ja parannuskohteista. Sosiaalinen media voi toimia ihmisten yhdistäjänä ja viestintäkanavana, jossa kylän kannalta tärkeää tietoa voidaan vastuullisesti viedä eteenpäin. Sekä perinteinen että sosiaalinen media voivat osallistua turvallisuustilanteen seurantaan ja raportointiin.

Taatusti turvassa – huolehtiva kyläyhteisö -hanke – apua kylän turvallisuussuunnitelman laadintaan

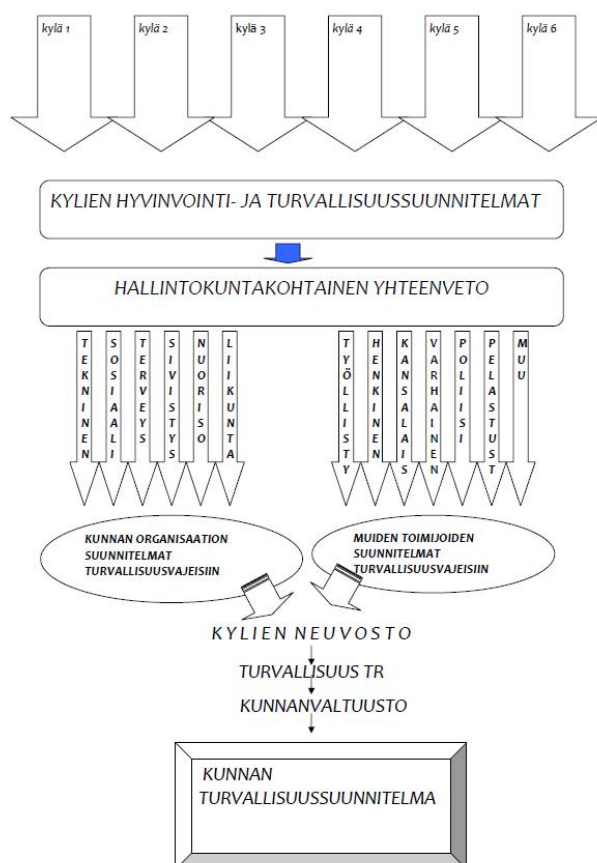
Lapissa toteutettiin vuosina 2009–2012 EU:n maaseuturahaston rahoittamana Taatusti Turvassa -hanke kylien hyvinvointi- ja turvallisuustyön kehittämiseksi. Yksi hankkeen tuotoksista on työkalu kyläyhdistyksille hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tekemiseksi. Työkalu koostuu kyläntarkistuslistasta ja sen pohjalta tehtävästä suunnitelmasta.

Työkalu löytyy internetistä osoitteesta:

http://kansalaisenkasikirja.info/index.php?title=Hyvinvoinnin_ja_turvallisuuden_tsekkauksista

Alla on esitetty hankkeessa laadittu kylien turvallisuussuunnittelun mallikaavio.

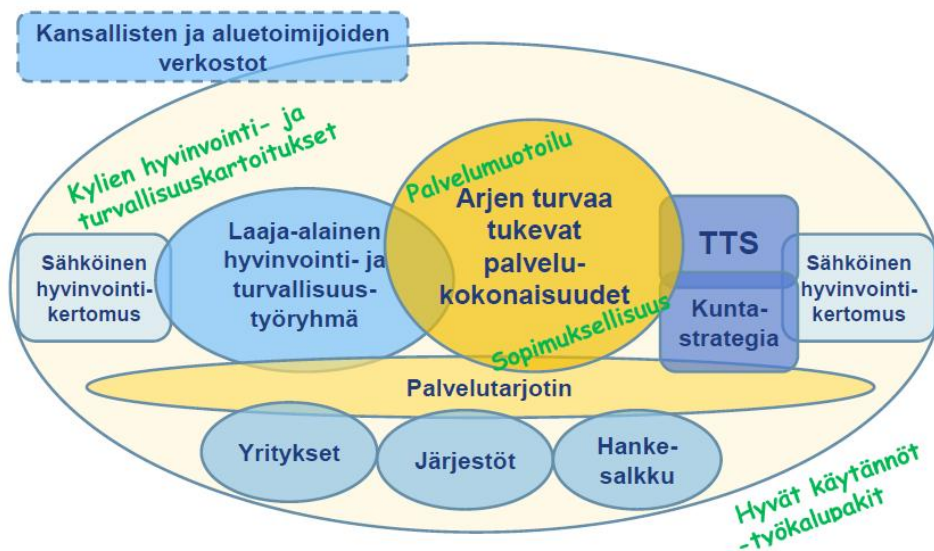

5.3 Kyläturvallisuus osana kuntajohtamista

Kylien turvallisuudessa ja kyläläisten turvallisuuden tunteessa on kyse samoista asioista kuin arjen turvallisuudessa yleensä: palvelut ovat saatavilla ja saavutettavissa, toimeentulo on varmistettu ja ihminen tuntee kuuluvansa yhteisöön. Kylien turvallisuutta lisää se, kuinka hyvin kylien tarpeet tuodaan esille ja huomioidaan yhteisiä resursseja suunnattaessa.

Kuviossa 1 on hahmotettu toimintamallia, jossa kylien turvallisuuskartoitukset ja palvelujen turvaaminen on sisällytetty kunnan johtamis- ja palvelujärjestelmään. Toimintamallin keskeisin sanoma on se, että sujuvaa arkea tukevat kylien/maaseudun

palvelukokonaisuudet edellyttävät laaja-alaista yhteistyötä ja olemassa olevien resurssien tehokasta hyödyntämistä.

Kuvio 1. Kyläen turvallisuus kuntajohtamisessa

Kyläen turvallisuus kuntajohtamisessa -kuviota voidaan jäsentää seuraavalla tavalla:

1. Kokonaisvaltainen tietopohja
Sähköinen hyvinvointikertomus kokoaa kuntien lakisäätteiset ohjelmat, seurantaindikaattorit, paikalliset tarpeet (kyläen hyvinvointi- ja turvallisuuskartoitukset) ja olemassa olevat resurssit.
2. Yhteiset tavoitteet – yhteiset resurssit
Laaja-alainen hyvinvointi- ja turvallisuustyöryhmä, johon kuuluvat muun muassa kunnan poliittinen ja virkamiesjohto, viranomaiset, järjestöt, elinkeinoelämä ja seurakunta määrittelevät paikallisista tarpeista nousevat painopistealueet.
3. Arjen turvaa tukevat palvelukokonaisuudet
Paikallisesti sovittuihin painopistealueisiin muodostetaan arjen turvaa tukevat palvelukokonaisuudet. Tällaisia voivat olla esimerkiksi ikäihmisten kotona asumisen tukeminen ja nuorisotakuun toteuttaminen. Asukaslähtöiset palvelukokonaisuudet muodostetaan eri tahojen olemassa olevista toiminnoista (palvelutarjotin) esimerkiksi palvelumuotoilun avulla. Palveluaukot paikataan toimintoja mukauttamalla, yhteistyöllä tai yhteisillä hankkeilla (toimintamalleja hyvät käytännöt -työkalupakeista esim. SM:n julkaisu 29/2012 ja tämä julkaisu).
4. Päätöksen teko ja seuranta
Painopistealueet kirjataan kuntastrategiaan, kunnan toiminnan ja talouden suunnitteluun sekä budjetoitijärjestelmään. Eri tahojen toimenpiteet kirjataan sähköiseen hyvinvointikertomukseen (sopimuksellisuus). Näin erityisesti järjestöt, vapaaehtoistoiminta ja hankkeet pääsevät tasavertaiseen kumppanuuteen kunnan kanssa ja niiden merkitys sekä resurssit arjen turvan kokonaisuudelle tulevat esille.

Edellä kuvattua toimintamallia kehitetään Lapin aluehallintoviraston hallinnoimassa Arjen turvaa kunnissa -hankkeessa. Hankkeen ydintavoitteena on muodostaa kuntiin laaja-alainen hyvinvointi- ja turvallisuusyhteistyötä tehostava toimintamalli, joka lisää arjen turvaa ja monipuolistaa palvelutuotantoa harvaan asutulla maaseudulla. Toimintamalli rakennetaan yhdessä kuntien, järjestöjen ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Hyvinvointi- ja turvallisuuspalveluja tehostava ja suunnittelua yksinkertaistava toimintamalli liitetään kuntien vuotuisen toiminnan ja talouden suunnitteluun.

Arjen turvaa kunnissa -hankkeen pilottikuntia ovat Lapissa Kemijärvi, Pelkosenniemi, Posio ja Tornio sekä Koillismaalla Pudasjärvi. Hanketta rahoittaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma. Toimintamallille on myönnetty EU:n Best Practice (Parhaat käytännöt) -tunnustus syksyllä 2013. Tunnustus on myönnetty EU:n hankekilpailussa, jossa etsitään luovia ratkaisuja taloudelliseen kriisiin. Tavoitteena on levittää tätä hyvää käytäntöä valtakunnalliseksi, ja se on kirjattu myös Kuntaliiton maaseudun palveluohjelma -ehdotukseen (Husberg 2013, Palveluaukkoja ja paikallisia palveluratkaisuja).

Liite 1: Turvallisuuden liittyviä käsitteitä

Turvallisuus on laaja käsite, ja sillä ymmärretään monia erilaisia asioita. Usein ihmisen omat kokemukset ja työ määrittelevät sitä, mitä asioita hän katsoo kuuluvan turvallisuuteen. Seuraavassa on kuvattu mitä tässä raportissa tarkoitetaan sellaisilla käsitteillä, jotka tulevat erityisesti kylän turvallisuusasioita käsiteltäessä eteen.

Kylä

Kylälle ei ole olemassa tarkkaa määritelmää. Yleensä kylällä tarkoitetaan rajatulla maantieteellisellä alueella sijaitsevaa ihmisten yhteenliittymää, jonka rajat muodostuvat esimerkiksi maarekisterin, koulupiirin, äänestysalueen, kinkeripiirin, metsän, vesistön tai jonkin muun erottavan tekijän perusteella.

Kyläläinen

Kyläläinen on henkilö, jonka pysyvä asuinpaikka on kylässä.

Paikallinen turvallisuussuunnitelma

Paikallinen turvallisuussuunnittelu käynnistyi vuonna 1999. Paikallisen turvallisuussuunnitelman tarkoituksena on yhteistyössä eri viranomaisten, järjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa lisätä normaaliolojen turvallisuutta tehostamalla ennalta ehkäisevää työtä niin, että rikoksia, onnettomuuksia, tapaturmia ja häiriöitä tapahtuu vähemmän. Turvallisuussuunnitelmia tehdään yksittäisten kuntien lisäksi seudullisina usean kunnan yhteisenä tai jopa maakunnan kokoisena. Joissakin laajoissa kunnissa on koettu tarpeelliseksi tehdä kyläsuunnitelmia, jotta paikalliset tekijät tulee huomioitua riittävästi. Aluetta oleellisempi tekijä on paikallisten toimijoiden laaja-alainen sitouttaminen. Turvallisuussuunnitelmat on laadittu lähes kattavasti koko maassa. Niiden tuottamat tulokset vaihtelevat.

Kyläsuunnitelma

Kyläsuunnitelma on paikallinen asiakirja, jossa tunnistetaan asuinalueen tai yhteisön toiminta-alueen vahvuudet ja heikkoudet, sekä löydetään kehittämiskohteita nykytilanteen kohentamiseksi. Kyläsuunnitelma voi sisältää teemasuunnitelmia, joista esimerkkinä voidaan mainita kylän turvallisuutta käsittelevä suunnitelma.

Pelastussuunnitelma

Lain edellyttämä pelastussuunnitelma on laadittava muun muassa asuinrakennuksiin, joissa on vähintään kolme asuinhuoneistoa, kouluihin, oppilaitoksiin ja muihin vastaaviin opetuksessa käytettäviin tiloihin, kirkkoihin, kirjastoihin sekä edellä mainittuja vastaaviin kokoontumispaikkoihin. Kylätalot ovat laissa tarkoitettuja kokoontumispaikkoja. Pelastussuunnitelman tulee sisältää tiedot siitä, millä tavalla vaaratilanteita pyritään ennaltaehkäisemään, miten niihin varaudutaan ja millä tavalla tapahtuvissa onnettomuustilanteissa toimitaan.

Valmiussuunnitelma

Valmiuslaki velvoittaa viranomaisia valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistamaan tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Valmiussuunnitelmissa korostuu eri viranomaisten ja muiden toimijoiden oman toiminnan ja

palvelutuotannon varmistaminen kaikissa turvallisuustilanteissa. Sillä, että palvelutuotanto toimii ja kansalaisten perustoimeentulosta pidetään huolta, luodaan edellytykset kansalaisten turvallisuudelle. Koska sekä häiriötilanteet että poikkeusolot vaativat etukäteen tehtäviä varautumistoimia, sama valmiussuunnitelma palvelee molempia tilanteita.

Arjen turva ja varautuminen

Arjen turvallisuus on käsite, jota käytetään usein normaaliolojen turvallisuudesta. Arjen turvallisuus koostuu siitä, että jokapäiväinen elämä on turvallista ja se myös koetaan turvalliseksi. Kotien ja lähiympäristön turvallisuus, turvalliset koulut ja työpaikat, turvallinen liikenne ja liikkuminen ovat kaikki arjen turvallisuuden tärkeitä osatekijöitä. Arjen turvallisuuden kannalta tärkeää on ennalta ehkäistä onnettomuuksia, tapaturmia, rikoksia ja häiriöitä, sillä näiden seurausten korjaaminen kestää kauan ja voi olla joskus mahdotonta. Nämä tapahtumat vaikuttavat ihmisten turvallisuuden tunteeseen.

Omatoiminen varautuminen

Omatoiminen varautuminen tarkoittaa onnettomuuksien ehkäisyä, ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamista vaaratilanteissa sekä sellaisiin pelastustoimenpiteisiin varautumista, joihin kyetään omatoimisesti.

Ennalta ehkäisevä/estävä turvallisuustyö

Kapeasti ajateltua turvallisuutta on se, että onnettomuuden tai rikoksen tapahduttua saadaan viranomaisten apua paikalle. Näiden tilanteiden haasteena on, että nopeasta avusta huolimatta vahinko on yleensä jo tapahtunut. Talo on palanut, on ehkä syntynyt pysyvä vamma onnettomuuden seurauksena ja ehkä jopa henki on mennyt rikoksen uhrina. Laajemman turvallisuusnäkemysten mukaan turvallisuuteen kuuluu tärkeänä osana ennalta ehkäisevä/estävä turvallisuustyö. Tämän mukaisesti mietitään etukäteen Veikko Huovisen viisautta noudattaen⁷ mitä mahdollisesti voisi tapahtua ja mitä voidaan tehdä, jotta se ei tapahtuisi. Näin pystytään estämään osa onnettomuuksista, tapaturmista ja rikoksista kokonaan tapahtumasta. Jos jotain kuitenkin tapahtuu, pystytään yleensä toimimaan paremmin siinä tilanteessa kun asiaa on mietitty jo etukäteen. Kyky toimia on monesti ratkaiseva vahinkojen määrän kannalta. Ennalta ehkäisevän/estävän työn onnistuminen edellyttää, että siihen osallistuvat myös muut kuin varsinaiset turvallisuusviranomaiset. Kunnan viranomaiset, järjestöt ja useat muut toimijat voivat omassa perustyössään edistää turvallisuutta ja näin toimia tehokkaasti rikoksia, onnettomuuksia ja häiriöitä ennalta ehkäisevästi/estämiseksi. Ennalta ehkäisevän/estävän turvallisuustyön näkökulmasta turvallisuuden kannalta keskeisiä toimijoita ovat perinteisten turvallisuusviranomaisten lisäksi myös monet muut toimijat.

Turvallisuusviranomaisten operatiivinen työ

Turvallisuusviranomaisilla on laissa määritellyt tehtävät. Viranomaiset suunnittelevat toimintansa ja taloutensa niin, että ne pystyvät toteuttamaan laissa määritellyt operatiiviset tehtävänsä.

---

⁷ Kaukoviisaus on sitä, että asiat harkitaan etukäteen ja kuvitellaan tapaus sikseenkin elävästi, että kun se kerran tapahtuu, on reitit selvät. Tätä lajia on harvoille suotu. Jolla sitä on, niin pitäkööt hyvänään! Mutta tässä lajissa on kaksi pahaa vikaa; asia jää huvikseen tapahtumatta tai se sattuu eri tavalla. Joka arvaa ottaa nämäkin huomioon, sille on maailmanranta kevyt kiertää..."Veikko Huovinen (1952): Havukka-ahon ajattelija.

Turvallisuusviranomaisilla on laissa määritelty toimivalta tehtävien suorittamista varten ja tämä toimivalta rajaa sen, mitä viranomainen voi tehdä ja mitä hän ei voi tehdä.

Turvallisuusongelmien jälkihoito

Turvallisuusongelmien jälkihoitoa on se, että kun esimerkiksi jokin ympäristö, kuten risteys, koulunpiha tai jalkakäytävä osoittautuu vaaralliseksi, se korjataan heti. Tämä edellyttää, että kyläläiset ja kunnan asukkaat laajemmin välittävät tietoa havainnoistaan viranomaisille, jotta nämä voivat ryhtyä toimiin asian korjaamiseksi. Usealla kunnalla onkin jo sähköinen kanava, jota kautta kuntalaiset voivat helposti välittää tietoa havainnoistaan.

Rikoksen ja onnettomuuden uhrien palvelut ovat tärkeä osa turvallisuusongelmien jälkihoitoa. Suomessa on ehkä liiankin paljon korostunut yksin selviämisen tarve. Tämä on huono tapa ajatella silloin, kun ihminen on kokenut rikoksen tai ollut mukana onnettomuudessa, joka on järkyttänyt häntä syvästi ja horjuttanut hänen turvallisuuden tunnettaan ja luottamustaan yhteiskuntaan ja muihin ihmisiin. Yksin selviytymisen ajattelu saattaa olla taustalla myös suhtautumisessa rikoksen uhreihin, sillä näille on edelleen tarjolla varsin vähän palveluja. Rikosprosessi keskittyy ensisijaisesti tekijään, uhrit ja muut henkilöt, joita asia on koskettanut, jäävät usein taka-alalle. Mikäli rikoksen tai onnettomuuden uhria ei auteta pääsemään traumaattisen kokemuksen yli, voi tällä olla suuria vaikutuksia hänen tulevaan elämäänsä. Esimerkkinä ovat perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa kokeneet tai nähneet lapset, joilla on muita suurempi riski ryhtyä väkivallan tekijöiksi tai joutua sen uhriksi.